

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + Refrain from automated querying Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

LIBRARY

Collection

HISTORY OF MEDICINES

,

COLLECTIONIS HIPPOCRATICAE AUCTORUM ANATOMIA,

QUALIS FUERIT ET QUANTUM AD PATHOLOGIAM EORUM VALUERIT.

COMMENTATIO HISTORICO-MEDICA

QUAM

UT LOCUS IN FACULTATE MEDICA UNIVERSITATIS LITTERARIAE FRIDERICAE GUILELMAE
RITE SIBI CONCEDERETUR

SCRIPSIT

AUGUSTUS HIRSCH, M. D.
PROPESSOR ORD. DES. IN UNIVERSITATE PRIDERICA GUILLIMA.

Lake LEKAKY

BEROLINI MDCCCLXIV.

TYPIS EXPRESSIT GUSTAVUS LANGE.

MP

Negari non potest, summis in laboribus, quos assectatores empirices rationalis, quae quidem nostris temporibus viget floretque, in scientiam per omnes medicinae fines propagandam impendunt, viam historiae ratiocinativam majorem nactam esse gratiam et aestimationem, idque non solum apud viros doctos, qui in medicinae historia perscrutanda, verum etiam apud eos, qui observationibus atque experimentis usi, vitam consumunt in quaestionibus solvendis practicis; quae res eo magis confirmatur, quod ratio illa historica in iis ipsis medicinae partibus adhiberi coepta est, quibus ne eo quidem tempore quo medicinae historiae studium multo magis quam nostra aetate colebatur, ipsi historici operam navare conati sunt. - Cujus rei origo minime ut forte credideris in fortnitis causis quaerenda est, verum repetenda a necessario scientiae progressu, qui certis quibusdam temporibus retrospectivae explorationis procreat necessitatem, quae conspicua fit quotiescunque rerum cognitio eo processit, ut methodica totius summae elaboratio requiratur, necessitatem dico, ut exemplo utar, artificis strenui, qui opere quodammodo perfecto, laborem attente examinans, progressuum veraeque muneris sui naturae conscius factus, vivo animo atque alacri vigore de integro ad instrumenta sua recurrit. Accuratam illam explorationem, de qua exposui, in rerum natura positam esse, universa medicinae historia optime docet, ac revera hoc temporis momento in eo sumus, at tota cognitionum nostrarum copia historicae tali examinationi subjicienda videatur. Mirari non possumus, activas ejusmodi intentiones in exiguo tantum virorum doctorum inveniri numero, quum longe plurimi horum laborum participes modo fiant, ut ita dicam, passivi; majorem igitur ad historiae studium attentionem non solum in historicae medicinae litteraturae terminis prolatis reperire debemus, verum etiam in ea cupiditate, qua reliqui hos labores libenter accipere coeperunt. Quam tamen mutuam relationem oportet accurate dignoscamus ad recte intelligendum officium historicae in medicina scientiae omnino destinatum.

Historiam medicinae elaborandam tribus in universum modis aggredi possumus:

- quaerimus, qui fuerint viri, qui singulis temporum periodis ad artem medicam excolendam contulerint, quid fuerit eorum officium, quas theorias atque rationes in studiis suis scientificis vel arte sua secuti sint, quantum ad scientiam vel propagandam vel retardandam valuerint, quae res externae diversis in temporibus rationes eorum, qui scientiam gubernarunt, constituerint atque modulatae sint, quomodo haec momenta conjuncta formarint medicinam, altera periodus ex altera orta, scientia denique magis magisque summae perfectioni appropinquata sit.
- 2. quaerimus, quae fuerit propria singularum artis medicae partium materia per singulas ejus periodos, quid rerum cognitio inde lucrata sit, quaerimus, omissis doctorum virorum conjecturis, quomodo unaquaque illarum medicinae doctrinarum a primordiis usque ad nostram aetatem exculta et perfecta sit: qua quidem via continuam singularum disciplinarum exstructionem, earumque omnium summam, pragmaticam dico medicinae historiam accurate dignoscere valemus.
- quaerimus de materia medicorum praxeos, i. e. de ipsis morbis, exploramus, quibus sub formis morbi in diversis tum temporum spatiis, tum locorum terminis exstiterint, quae fuerit vis

peculiarium momentorum vel extrinsecus illatorum vel ex ipsa humani corporis natura ortorum ad morbos procreandos vel formandos, quaenam denique methodi therapeuticae per singula tempora atque diversis in terris sese praebuerint efficacissimas.

Tria illa complectuntur id quod pensum est medicinae historiae universalis, quod tamen tam enorme videtur, ut nostris diebus certe nemo illud absolvere ausurus sit, quum conjunctae tantum vires tale onus suscipere valeant. — Non mei est, hic recensere, quantum scripta illa medicinae historiam tractantia ad singularum harum partium difficultates contulerint expediendas, sufficiat declarare, Sprengelum fuisse unicum, qui in opere suo in omnia tempora immortali perficiendo universalis medicinae historiae ideam ante oculos habuerit. Quod contra scriptores posteriores, ex quibus prae omnibus Heckerum nomino et Haeserum, in operibus suis eximiis praecipue primam quam supra notavi methodum ac viam ingressi, imo strenuissime persecuti sunt; doctrina ultimo loco allata, quae est disciplina nunc pathologia historico-geographica appellata, per singulas modo partes elaborata est; eam vero perserutandi viam, quam secundo loco nominavimus, ad proprie pragmaticam singularum medicinae doctrinarum historiam pertinentem, perpauci modo ingressi sunt et hi quidem satis arctos pervestigandi terminos sibi descripserunt. Quae quidem lacuna nostro tempori relicta est explenda, atque nunc multo magis sentitur, quum attentione et cupiditate historiae studiorum denuo redintegratis, quaestiones ad illam scientiam directae istam maxime partem respiciant.

Ex schola Heckeri profectus quum studia mea in medicinae et praecipue morborum historia, illo quodammodo moderante, incepissem, tunc quidem minime mihi in animo fuit, huic quam dixi medicinae historiae parti satisfacere; paulatim autem studiis meis ac laboribus amplificatis, pathologiae historico-geographicae naturae plane conscius factus, magnam illam esse lacunam in medicinae historia intellexi, explendi illius suscepi officium — quod quidem officium optimo jure summum nominare licet — atque assentatio, quam operibus meis nactus sum, revera officio me satisfecisse, rectamque explorandi viam me ingressum esse demonstravit. Ipse judex operum meorum severissimus illos ad pathologiam historico-geographicam spectantes labores pro conamine modo, diligenter instituto et pro viribus meis accurate perfecto, hujus doctrinae elaborandae haberi velim et hoc tantum sensu offero viris doctis hoc opusculum, singulum caput tractans ex parte illius doctrinae, quam pragmaticam artis medicae historiam nominavi, in qua anatomiae pathologicae historia haud parvi certe momenti est.

Qui artis medicae progressum perspexerit, practicae medicinae conformationem diversis in periodis ac scholis certam habuisse rationem sciet ad anatomiae perfectionem, vel potius ad ejus auctoritatis aestimationem, quae anatomiae in universum in practica medicina elaboranda tributa est. Anatomia enim medicinae scientiae fundamentum est, ita ut recte judicemus, id quod ipsa medicinae historia optime docet, practicae medicinae scientiam eo melius excultam esse, quo firmius fuerit anatomiae fundamentum, quo aequales niterentur, tristissima autem fuisse tempora medicinae ea, in quibus aut rudis empirice, aut dialectica, exactas omnes observationes et explorationes negans, anatomico illo fundamento sese carere posse arbitraretur. Ad recte igitur pragmaticam medicinae practicae historiam intelligendam optimum certe erit, totam materiam per singulas periodos singulisque in scholis, anatomia respecta, perscrutari et examinare, quem in modum practica medicina a certis anatomiae observationibus profecta sit, diagnosis fuerit vere anatomica, quomodo praecipue theoriae pathologicae ad anatomiam exactae sint, vel denique anatomia ad pathologiam adhibita sit excolendam. Hae sunt rationes, quas hoc loco in disquisitione mea de "pathologicae anatomiae bistoria" secutus sum, iisque dubitationem me

sustulisse spero, quam verba facturus de "pathologica Hippocraticorum anatomia" fortasse commoturus fuissem.

Principia quae in materia elaboranda secutus sum, quum pragmatica quae sequitur expositione prorsus contineantur, accuratius exponere haud necesse est, attamen rebus a me exploratis nonnulla Hippocraticorum artem medicam respicientia ad causae summam melius intelligendam praemittenda mihi videntur. — Quaestio illa, num Hippocrates ejusque aequales et proximi successores, medicos dico qui ante Alexandrinorum tempora vixerunt, omnino hominum anatomiae studiis dediti fuerint, omnium temporum historicorum animos commovit tam vehementer, ut magna libellorum copia his ex disputationibus orta sit. Simplicissima certe res ad quaestionem illam solvendam fuit statuere, quid et quantum illorum temporum medici cognitum habuerint de habitu normali nec non morboso singularum corporis partium, quarum structuram, anatomia haud usi, perspicere non possent: sed, quum multi illorum, qui rem aggressi sunt, arcessitis, ut fieri solet, dialecticae quoque rationibus, disputarent, atque argumentis undique nisi ex ipsis rebus petitis rem discerni posse arbitrarentur, de causa usque ad hunc diem disceptatur. Num hanc dubitationem, rerum ex ipsis scriptorum locis accurato studio et judicio integro excussarum expositione sublaturus sim, utrum veteres Graecorum medici anatomica studia, vel animalium vel hominum, consulte atque cogitate instituerint, an earum anatomia fuerit fortuita seu κατά περίπτωσιν, hoc loco in medio relinquo; sunt autem, qui putent, Hippocratem ipsum, nulla anatomiae cognitione praeditum, totam anatomiam in arte medica prorsus repudiasse et propter hanc ipsam causam medicos Cnidios vituperasse, qui in studiis anatomico-diagnosticis quasi crines finderent: illorum opinionem vanissimam esse confirmo. Hippocrates enim Cnidiorum scholae objecit, minime quod anatomiae cognitionibus in diagnosi, sed, quod maxima cum libidine iis usi sint, praecipue quod universa eorum pathologia meras in minutias symptomatologicas abscesserit, ita ut hac re impediti ad totius morbi perfectum intellectum pervenire non possent. Haud dubie istae a Cnidiis constructae duodecim vesicae morborum species, et septem istae icteri formae, ut aliae ejusmodi permultae diagnoses mera commenta erant, sed Hippocrates medicos illos reprehendit, non quia eas anatomiae studiis adducti, sed quia omnino construxerint. Hippocrates ipse de renum et vesicae morbis, de pneumonia et de pleuritide aliisque disserit, et quum his in rebus hypothesi quoque locum det, hac ipsa causa demonstrat, se minime cunctas hypotheses, sed modo eas repudiare, quae omni fundamento carentes argumentis probari non possint. Attamen, ut sine ira et studio judicemus, nobis confitendum est, Cnidios, quantum eorum cognitiones ex ipsis scriptis*) in Hippocraticam collectionem receptis perspectas habeamus, in rebus anatomicis excultiores fuisse, quam Coicos, nec minus multis anatomicis diagnosibus re vera excellentibus eximium observationis et ingenii acumen demonstrasse.

Haec hactenus; pauca modo addam de fontibus, ex quibus in sequenti materia elaboranda hausi. Constat inter omnes, opera quae dicuntur Hippocratica libros complecti diversis in temporibus a diversis viris et scholis conceptos, quibus sejungendis critici demonstrare conati sunt, quaenam scripta Hippocrati ipsi tribuenda sint. Quae quidem quaestio, quamvis grata et gravis ad externam medicinae ejusque doctrinarum historiam intelligendam habenda sit, minimi tamen momenti est ad hanc meam commentationem, quae quaestione illa nondum soluta nequaquam impediatur. Meum enim officium versatur in pragmatica ejus, quam supra indicavi medicinae partis historia delineanda, idque per tempora antiquissimae Graecorum medicinae ante Aristote-

^{*)} Ex iis nomino libros de morbis II et III, libros de affectionibus, de affectionibus internis et libros gynaccologicos,

lem et Alexandeinorum scholam, quond corum scripts collectione Hippocratica quam dicimus continentur, ex quibus igitur camihi crant sejungenda, quorum ipase doctrimae tempuri recenturi, Aristololi sel Alexandeinis aperte sunt adscribendae. — Fontes me proraus exhansime non confido, alli fortame res memorata digas addent, sel cas quas ego attuli illustrabant sive emendabant; optimo autem jure, id quod hace commentatio testalitur, affirmare possum, me callectionem Hippocraticam attentissime et difigentissime saspins perserutatum esse omnibusque viribus me staduinae, at non minus omnes hac quodammodo pertinentes locos in rem meam converterem, quam accurata et integra acciptorum interpretatione nihil a verbis ipsis alienum extrinsecus lis interrem.

Quanta fuerit anatomiae auctoritas apud veteres medicos Graecos³), optime jam indicant hase verba2); at vero corporis natura principium in artis medicae speculatione obtinet (com: ac του σώματος, άργλ του έν έκτρικη λόγον)." Haec verba μούσις τοῦ σώματος." uti Littrê (L.e. VI, 271) recte monuit, idem significant quod nos anatomiam nominamus, et minime ad illas vires spectaut elementariae, quas philosophi ac medici Graecorum quasi principia omnium rerum habuernot, quam fisdem verbis nonnullae demonstrationes anatomicae de structura anris, nasi, oculi, cerebri velamentorum, venarum aliarumque partium sententiam illam breviter explicantes adjunctae sint. Valde errant, qui Hippocratem ac multos alios veterum Graecorum speculationis theoreticae studio in ipsis rebus anatomicis deditos fuisse existimaverint, cajus rei testimonium est, quod illi sophistae ac medici, uti Empedocles et alii, "qui de rerum natura scripserunt et a principio dizere quid sit homo et quomodo ortus sit primum et unde compositus", vehementer vituperantur corumque studia apeculationes mere theoreticae et inanes neque ullo modo ad artem medicam pertinentes habentur"). - Summi momenti anatomicarum rerum cognitio illerum temporum medicis hand dubie fuit in chirurgia, qua in arte omnino excelluerunt, et revera illam cognitionem praecipue in scriptis chirurgicis maxime aestimatam et desideratam invenimus. Modus se gradus luxationis, diversis in locis monetur"), ex anatomica articulorum structura pendet, qua de re corum formas accurate intelligi ad luxationes recte dignoscendas et articulos luxatos bene restituendos oportet. "Inprimis autem spinae vertebrarum quidem natura (viv como quod nos dicimus anatomiam) cognoscenda est, ea namque (scil. cognitio) ad multos morbos opus (uerit." 1). Eodem modo res dijudicantor alio loco 6), quo in femoris luxatione postica describenda exponitur, aegrotum genu flectere non valere et haec adduntur: "multa quoque alia in corpore hujusmodi cognationes (ἀδελοβίας) habent et circa nervorum contractionem et musculorum habitum plurima et cognitu digniora quam quis existimet conspiciuntur, quod etiam in intestinorum natura, totiusque ventris, ac in uteri erroribus (i. e. uteri dislocationibus) et contractionibus cernere licet." Quem vero in modum veteres Graecorum medici anatomiae studuerint, idque praccipue chirurgiam respicientes, ex sequentibus adhuc neglectis verbis prodit⁷): "si quis ex brachio, superiore humeri parte carnem detraxerit, ex ea quidem parte qua musculus (deltoi-

In loris citatis tres collectionis flippocraticae editionra secutua sum, Foësii (F) Genev. 1657, Littréi (L) Par. 1839
 —61. X Voil., Ermerinaii (E) Traj. ad Rhen. 1859. 62. Il Voil.

 De loc. in hom. F. 408. 30, L VI 278 § 2. E II
 Du prisc. med. F 16. 40, L 1 620 § 20, E II 42 § 37.
 De artic. F 827c, 838 d. L IV 260 § 61, 817 § 79, de fract. F 764 c. L III 480 § 18.
 De artic. F 809 g. L IV 190 § 45.
 Ibid. F 780 d. L IV 80 § 1.

deus) sursum tendit, tendonem quoque nudavit, qui juxta alam et jugulum ad pectus fertur, brachii caput, licet non exciderit, anteriore parte multum prominere conspicietur. Hoc igitur loco de sectione refertur consulte instituta ad illorum medicorum errorem refutandum, qui humeri caput excidisse putarent, quod ex cavitate paululum promineret, in quem quidem errorem Hippocrates priusquam ad hanc rei cognitionem pervenisset sese ipsum incidisse narrat. Eodem modo aliis quoque locis medicos despicit et vituperat propter anatomiae in chirurgicis rebus ignorantiam, quamquam negari non potest, Hippocratem ipsum nonnullos errores commisisse idque in rebus, ad quas recte dijudicandas merus aspectus suffecisset.

Alterum testimonium Graecos illorum temporum anatomiam haud neglexisse nonnulli collectionis Hipp. loci ad anatomiam quam dicimus comparativam spectantes praebent; sic saepius docetur1), hominum magis quam caeterorum animalium costas esse incurvas qua de re illos pectus habere angustissimum a posteriore parte in anteriorem2); de cerebro narratur3): "cerebrum homini ut reliquis omnibus animantibus duplex est, cujus medium tenuis membrana dissepit," et de intestino crasso4): "crassiora intestina ad instar canis habet (scil. homo), majora tamen." Jam ex iis locis quos attuli, medicos illos anatomiam in diagnosi minime neglexisse videmus, imo vero diversis collectionis scriptis anatomicam diagnosin directe postulari invenimus, id quod jam ex eo sequitur, quod non solum ipse Hippocrates verum etiam eius praecessores, qui ab eo οί άργατοι appellantur, singulos morbos (πλευρίτιν, περιπλευμονίην καὶ φρενίσιν) ex corporis partibus praecipue correptis vel ex iis quas correptas putarunt, discreverunt et denominarunt⁵). Quin etiam posteriores medici ex Coicorum schola profecti ad morbi diagnosin faciendam vel morbum ipsum perspiciendum anatomicam explorationem expostularunt; sic legitur6): "considerandi sunt loci unde quis aegrotare coeperit - sive capitis dolor sit, sive auris, sive lateris, "vel alio loco7): "caput rei (scil. medico) est, ex ortu et principio (scil. morbi) et plurimis sermonibus, iisque quae sensim cognoscuntur, ea colligere et perdiscere, num inter se sint similia, rursus dissimilitudines cum hisce, num inter se similes sint . . . sic enim via, sic aestimatio eorum, quae recte habent, sic eorum, quae non recte habent, redargutio. Alio scripto, pneumatici systematis ratione habita, docetur s): "morbo ob locorum varietatem et dissimilitudinem nihil inter se habere simile videntur", et simili modo alio loco ex sensu eorum, qui humores morborum causas habuerunt, leguntur haec"): "et si quid horum (scil. humorum) in aliquam corporis partem incubuerit, plerumque inde morbus nominatur et appellationem habet." Ut autem his et caeteris locis ratio anatomica vel in universum significatur vel directe postulatur, sic aliis certa de anatomica diagnosi doceri invenimus; "spiritus frequens et parvus," legimus in libro praenotionum 10), adolorem et inflammationem in locis septo transverso superioribus indicat; " in faecibus valde biliosis vel candicantibus et urinis biliosis examinandis dicitur 11): "in his (scil. haec signa praebentibus) animadvertendum, num jecur affectum sit"; in recensenda abnormi urinae qualitate ejusque praecipue, quae nubeculas habet, docetur 12); "neque vero tibi imponat ve-

¹⁾ Ibid. F 810 b, L IV 192, § 45.

2) Ibid. F 812 b, L IV 198, § 46.

3) De morbo sacro F 304, 7, L VI 367, § 3, E II 58 § 6.

4) Epid. VI sect. IV § 6, F 1180 c, L V 308, E I 584.

5) De viet. rat. in acut. F 384. 8, L II 232 § 2, E I 290 § 5.

6) Epid. II sect. I, F 1009 g, L V 82 § 11, E I 470 § 10, ibid. VI sect. III. F 1175 § 16, L V 298 § 12, E I 577 § 12.

7) Epid. VI sect. III. F 1175 § 16, L V 298 § 12, E I 577 § 12.

8) De flatib. F 296, 20, L VI 92 § 2, E II 124 § 2.

9) De morb. VI F 509, 6, L VI 158 § 51, E II 462 § 20. Discussionem illam in libr. de arte (F 6, 1 L IV 16 § 9, E II 13 § 14) tum de morbis apertis, i. e. in corporis superficie apparentibus, et occultis, i. e. in interiore quadom corporis parte sitis, tum de ratione horum morborum diagnoseos, uno modo verbo commemoro.

10) Praenot. F 38, 7, L II 122 § 5, E I 132 § 8.

11) Praedict. I § 53, F 71 e, L V 524, E I 13.

sica quoquo modo affecta, si hujusmodi urinas reddiderit; non enim totius corporis, sed ipsius per se indicium est; " in dijudicanda dysuria locum invenimus, ex quo ratio haud dubie anatomice intuendi aperte prodit1): "calculo laborantes, eo habitu constituti, ut ne in urinariam fistulam calculus illabatur, prompti urinam reddunt; at quibus tuberculum ad vesicam adnascitur (φύμα περί την κύστιν, sine dubio tumor quidem vesicae vicinus eamque comprimens), urinae difficultatum adferens, ils quivis corporis habitus negotium facessit, cujus quidem solutio contingit per puris eruptionem." Qua cura veteres Graecorum medici paucas illas explorandi methodos ad anatomicas diagnoseis adhibuerint, infra in morbis uteri et praecipue thoracis describendis intelligemus, hoc loco modo ad rem confirmandam id afferam, quod in morbis intestini recti, et maxime in fistulis et nodis haemorrhoidalibus superne sedentibus examinandis speculo illi diligenter et circumspecte usi sunt2). Duas praeterea morborum historias ex collectione Hippocratica adjiciam, quae medicorum illorum studium diagnoseos quam maxime anatomice stabiliendae clare produnt; quarum una haec est3): "Larissae quidam hasta lata percussus a tergo vulnus accepit, cujus acies infra umbilicum penetravit et amplum spatium livore ac tumore pervasit. Post acceptum vulnus deinceps dolor primo vehemens tenebat et venter intumescebat; postridie exhibito medicamento deorsum purgante quiddam subcruentum dejecit et mortuus est. Hujus intestina non esse sana (οὐγ ὑγιέα, certe hasta vulnerata) venterque sanquine redundare videbatur." Acutior etiam diagnosis in altera historia praebetur nobis'): "In oppugnatione circa Datum Tychon catapulta vulnus in pectus accepit, parvoque post intervallo risus cum perturbatione ei aderat. Videbatur autem medicus, cum lignum eximeret, ferrum circa septum transversum reliquisse." Haud miram quod aegrotus tertio morbi die mortuus est; nostro quoque tempore risus sardonicus in hominibus septo transverso laborantibus compluries observatus est3). Memoratu autem dignissimum mihi videtur, in collectione non solum haec rectae anatomico-pathologicarum disquisitionum aestimationis testimonia, verum etiam inveniri nonnullas ejusmodi examinationes ab iis ipsis institutas. In epilepsia tractanda morbi sedes cerebrum nuncupatur, idque ex anatomicis observationibus, quae in animalibus simili morbo correptis factae sunt 6): "Id ipsum autem ex pecudibus (προβάτοισι) hoc modo correptis quis cognoscere queat, ac praesertim capris, quae frequentissime hoc morbo prehenduntur; nam harum caput si secueris cerebrum humidum et aqua redundans et male olens deprehendes." In hydrothoracis expositione haec leguntur"): "Gignitur etiam ubi iis tubercula in pulmone exorta fuerint et aqua repleta in pectus eruperint; aquam autem etiam ex tuberculis oriri, mihi argumento sunt boves, oves et sues. In his enim fere quadrapedibus pulmonis tubercula oriuntur, quae aquam continent. Sectione autem facta citissime cognoveris, cum aqua effluet." Ut de his imperfectis quidem, sed ad rem valde facientibus vestigiis taceam, multo majoris certe momenti est hacc anatomico-pathologica relatio8): "Maliensem plaustrum onustum, qua parte costae sunt, calcavit, easque confregit et ei aliquanto tempore pus infra costas substitit. Subter lienem inustus et curatione per linamenta concerpta adhibita ad decem menses per-

¹⁾ Pracu. coac. F 192—3 § 472, 3, L V 688 § 463, E I 97 § 472—3.

2) De haemorrhoid. F 895 f. L VI 440 § 5, de fistul. F. 884 d., L VI 450 § 3, quo loco illud speculum κατοπτήρ nominatur.

3) Epid. V § 21, F 1148, L V 220, E I 727.

4) Ibid. VII § 121, F 1240, L V 466, E I 710.

5) Fortasse Aristoteles hunc locum speciat, dicens (de part. snimal. III c. X Ed. Casaub. I 772) sictu etiam trajecta praccordia in procliis risum attulisse proditum est*, quem tamen casam ex dogmatico-teleologica ratione calore quem moveat vulnus* declarat. Etiam apud Plinium (XI § 77 Ed. Franzio IV 436) haec leguntur: sob hoc in procliis gladiatorumque spectaculis mortem cum risu trajecta praecordia attulerunt. Joubert (Du ris. Lyon 1579) similem risus sardonici casum ex septi transversi vulneratione commemoravit.

6) De morbo sacro F 307, 27 L VI 382 § 11, E II 68 § 14.

7) De affect. int. F 544, 30, L VII 224 § 23, E II 346 § 23.

venit. Secta cute in omento foramen visum est utrinque penetrans, et ad renem ossaque putrescentia tendit. Latebat hujus corporis habitus biliosus, et quae in corpore inerat multa omenti putredo sicca, aliarumque carnium, quae statim oportuerat, quoad ejus fieri potuisset, medicamenti sicci ope eliminare, quam din vir aliquid virium habebat; humidis enim nihil proficiebatur, sed putredo invalescebat. Sub linamentis vero subsistente humore, rigor corripiebat ac dein febris, putredoque augebatur. Illuc autem putridum quiddam, subnigrum et graveolens affluebat. Antequam vero ad curationem aggrederemur, quotidie multum foras trajiciebat, quod non facile fluebat. Cognita est morbi natura altius defixa esse quam subter cutem. Omnibus vero rite administratis, servari tamen non posse videbatur, etiamsi ventris profluvium prehendisset."

Morbi igitur historia cum sectionis relatione et epicrisi — aptissimus certe hujus exordii finis.

Satis exiguum ex Hippocr. collectione in notis colligendis pathologiam generalem tractantibus capimus fructum; quae inveni, infra collegi, iisque nonnulla adjeci de processibus pathologicis generalibus, quos quidem ab medicis illis ne dicam intellectos attamen observatos esse apparet. - Parcissime relationes ad deformitates congenitas pertinentes dispersae sunt. Observationum specialium duae modo nobis occurrunt; altera 1) agit de "foetu carnoso, praecipuis partibus jam distinctis, magnitudine vero digitorum quatuor, exosse, secundinis vere crassis et rotundis," altera2) tractat casum in quo "puer mortuus utero excidit, cujus brachium dextrum lateri adhaerescebat." Tum diversis locis ποδός χύλλωσις vel χυλλός (quod nos dicimus Klumpfuss) notatur3), atque complures ejus modos esse, saepissime autem pedem varum observari additur; praeterea luxationes afferuntur connatae tum femoris*), tum brachii apud eos, qui γαλιαγχώνες⁵) (mustelae brachio prediti, mustelani) vocantur, qui quidem casus, quales ipsa Hippocratica collectio nonnullos praebet6), haud dubie non connati7), sed inter partum acquisiti, vel etiam post partum ex causis traumaticis vel aliis morbis exorti sunt. Huc quoque pertinet quod de foetus laesionibus intra uterum legitur8), quarum causae afferuntur ictus, vel lapsus mulieris in ventrem vel aliae quas passa est violationes, quae chorio disrumpendo ipsam foetus mortem efficere possunt. - Postremo Makrokephalorum Möotici lacus ripas inhabitantium mentionem faciam, quorum capitis deformitatem Hippocrates ex nisu formativo consuetudine effecto exortam esse acutissime ingeniosissimeque demonstrat⁹). — De processibus pathologicis generalibus haec ex Hippocratica collectione affero maxime memorabilia: Pus ex sangine formatur; "si sanguis in ventrem praeter naturam effusus fuerit, ut in pus vertatur necesse est," uno loco legimus 10), altero 11): "sanguis vero in alienum locum effusus mora computrescens in pus vertitur." - Accuratissime in collectione abscessus metastatici et congestivi discernuntur ab abscessibus simplicibus; de illis haec leguntur 12): "Apostases, uti bubones, eorum quidem locorum, unde propagines ducunt, atque etiam aliorum, specimen exhibent, praecipue autem visce-

¹⁾ Ibid. II sect. II, F 1014 g. L V 92 § 19, E I 478 § 19.
2) Ibid. V § 13, F 1145 d, L V 212, E I 721,
3) De artic. F 820 e, 827 e, L IV 234 § 53, 262, § 62.
4) Ibid. F 819 h, 822 e, 823 a, 826 d, L IV 230 § 52,
240 § 55, 244 § 56, 252 § 58.
5) Ibid. F 789 e, 821 e, 828 a, L IV 114 § 12, 236 § 53, 242 § 55.
6) Epid.
VI sect. I § 12, F 1165 d, L V 272, E I 561.
7) Cf. observationes a Dupuytren (Repert. gén. d'Anatomie et de physiol. pathol. II 82) de congenitis femoris luxationibus communicatas, primas quidem, quae exactis observationibus nitumtur.
3) De genitura F 234, 52, L VII 484 § 10, E II 489 § 10.
9) De aère etc. F 289, 31, L II 58 § 14, E I 267 § 21.
Nostro tempore Rathke (in Müller Arch. für Anat. 1843, 142) ejusmodi crania, qualia circa urbem Kertsch in Crimea sitam nuperrime exfossa sunt, descripsit.
10) Aphor. VI § 20, F 1257, L IV 568, E I 441.
11) De flatib. F 299, 20, L VI 106 § 10, E II 133.

rum; et il certe maligni sunt, " atque ejusmodi abscessus ad anum, vel circa articulos aliasque partes in febrium typhosarum decursu vel exitu saepissime exoriri expresse refertur 1). Abscessuum congestivorum praecipue illi ex vertebrarum carie circa lumbos vel inguina existentes nominantur"). Quibus notis addimus, quod medici illi membranam non minus abscessuum (praecipue jecoris) capsulis inclusorum3) quam fistularum inveteratarum parietes tegentem4) bene cognitam habuerunt, illamque aptissime vocabulo yeres significarunt. De fistulis porro docetur")) "ex fistulis maxime molestiam adferunt, quae in cartilaginosis aut carne vacuis locis fieri solent, cavae sunt et callosae flunt et assidue saniem plorant et in quarum osculo caruncula inest; facilius autem curantur, quae in mollibus et carnosis locis et non nervosis (i. e. tendinosis) oriuntur." - Endem diligentia qua omnia directae observationi et explorationi aditum praebentia, ulverum quoque processus corumque diversas formas in collectione nostra descriptos invenimus. Sufficial milit hoc loco ex libro has ipsas res pertractante") hacc depromere: Periculosissima nominantur') ulcera gangraenosa (votati), "quae putredines altissime descendentes habent, suntque nigerrima et siccissima", dum illorum, quae depascendo serpunt, ulcera herpetica, (£220), simile quid, ut suspicer, atque eczema chronicum) minime periculosa habentur. Praeter nicera gungraemosa alia quoque maligue serpentia (clazza collegarez et payedrivar) vocantur, quae multis verte lecis hand duble gangrarenam nesocomialem complectantur, uti apparet ex verbis*): _at albae et mucosae putredines mortem quidem afferunt minus, sed petius recidivas fariunt et diuthis perseverant", codemque jure illa quoque ulcera phagedainica gangraenae nesocomiali adamorantur, de quibus Mippocrates") sie loquitur: "Ac si quidem nestus... imbribus scatted, disturni flust (morbi), alcoraque excedentia (aryzdziezz), phagedreaus vocant, ex quavis occasione in vulneribus suboriri est consentameum." Memorata digua de ulcurabus callosis (chro; reresponsare) have docentar "); "ulcus callosum, uhi quod durum est, medicamento putrofaciente expulseis, demum constringito", et simili modo 11): "Aqua inter cutem labopaulibus orta its corpore ukora uon facile sanantur." — Gangraena spontanea, quam dicimus. t o ox embolia cela, et gangesena ex cacechymia, de quibas infra verba faciam, et abseribus quagramosis, de quibus supra disserui, penebremissis, en peneripue gamprama, quae ex veheatonti irin gigaltus, vol ex perpetus compressione, maxime fismis artubus vulneratis male appuallis, vel ex fracturis et hazationibus complicatis altisque similibus es tranmate ortis morhis sacylius nominatur ¹⁰). Nee minore diligentia in collectione de ruburribuo agi videmas ¹⁰), quataquam panon mode dibuoto nostram quaestionem respicient. Alia toro singularum partium valnora macinimens. Die innium ca. quae de valuerum communationibus ex causis extrenis relata such, alforo; se porturus aegre est, beginnes "), airus (sive valuus) ante mortem lividium et sixum an palliibum et sixum erit; * de vi quam habet frigus in vulnera, met docentur *): _ft= guitam vulnosa mordeta cureun circo, en obdirent, "dium de culore narratur"), _rupperrationeun uneest cultum amplifit, extrament." — Di ipsum errespeite Screenstreen, nomination ex cremi inscinailus milis bois anunciam". — De partiem andimenarum valuerationilus dicitur.

acuto telo recta plaga melior est transversa". - In morbis saepissime in Hipp. collectione allatis hydrops nobis occurrit, haud dubie arctissime connexus cum illis febribus malariosis, quae a medicis temporum illorum, illarumque regionum frequentissime observatae, tunc quidem ex causis unicuique notis multo saepius quam hodie cum gravissimis hepatis et lienis morbis conjunctae erant. Qui quidem connexus quum medicos illos fugere non posset, revera hydropem multis locis reperimus observatum, natum ex febribus malariosis 1), nec non ex aliis hepatis et lienis morbis2), ex inanitione copiosis haemorrhagiis commota3), ex chronicis dysenteriis vel lienteriis4), postremo in chronicorum pulmonum morborum et praecipue phthiseos ultimo stadio⁵). — Periculosissimi significantur ex morbis acutis orti hydropes 6), qui aut ex jecore (i. e. ex jecoris morbis) aut ex lumbis et inguinibus proficiscuntur, quae quidem ultima verba num dom. Littré recte ad hydropem ex morbo quem dicimus Brightii pendentem retulerit7), in medio relinquo. - De singularum partium hydrope infra dicam, illud vero hoc loco moneo, quod medici illi in universum de hydrope (ὕδρωψ seu ὕδερος) agentes, specialiter φλέγμα λευκόν vel ὕδρωπα ὑποσαρχίδίον8), id quod nos oedema et anasarca vocamus, separarunt ab ascite, cujus certum quidem nomen non habuerunt, sedem autem in sacco peritonaeali esse haud ignorarunt, id quod certe produnt hace verba9): "ή μέν γαστήρ ὕδατος πίμπλαται", atque etiam apertius sequentia: "καὶ ή μέν κοιλίη οὐ διαδίδοῖ τὸ ὕδωρ ἐς έωυτὴν, κύκλω δέ περὶ αὐτὴν γίγνεται (neque in se quidem venter aquam transfundit, sed in ejus ambitu [i. e. in peritonaeo] gignitur)." — Ex dyscrasiis in Hippocratica collectione prae omnibus Cholaemia (Icterus) saepius commemoratur idque non modo ut symptoma morborum hepatis, sed etiam febrium remittentium biliosarum, et fortasse illius morbi, quem , biliöses Typhoid " nominamus 10). - Satis notum est, bilem flavam una cum sanguine, pituita bileque atra illos quatuor humores elementicios constituisse, quorum crasis bene temperata valetudinem efficere dicatur bonam. Quodquum bilis igitur in medicorum graecorum pathologia humorali, praecipue ante Alexandrinorum tempora, gravem personam sustinuerit, arti criticae id agendum erit, ut illorum temporum relationibus de pathogenetica bilis vi et de symptomatibus dictis biliosis certum modum ponat. - Medici illius aevi, etiamsi bilis secretionem minime in hepate, potius, ut videtur, in cystide fellea collocarint 11), cholaemiam (icterum) tamen haud ignorarunt symptoma esse graviorum hepatis morborum, qui illis Europes meridionalis regionibus saepius observatis aegritudinibus adnumerandi, quique, ut ex notis illis in collectione occurrentibus apparet, ex tumore hepatis vel duro vel non duro atque ex dolore in hypochondriis dijudicati sunt 12). Copiosiores quidem narrationes sunt de ictero in febrium decursu exorto, in quibus ei modo critica modo symptomica vis adtributa est. Sic legimus 13): "quibus per febres die septimo,

¹⁾ De aëre etc. F 283. 55, 287. 18, L II 28 § 7, 44 § 10, E I 251 § 7, 261 § 14, Aphor. VI § 43, Epid. I sect. II F 946 g, L II 268 § 4, E I 169 § 9, ibid. III sect. III F 1089 c, L III 92 § 12, E I 220 § 11, de affectiou § 19, 20 F 520—1.

2) De affect. int. § 24, 25, F 545. 17, 49, de morb mulier. I § 61 F 612. 19,

3) Epid. VI sect. IV § 9, Praedict. II F 89 c, L IX 22 § 6.

4) De affect. § 22, F 522. 1.

5) Epid. VII F 1238 § 115.

6) Prognost. F 39, 16, L II 130 § 8, E I 135 § 15.

7) L c. II 388; quibus igitar ex laterum inanitate et lumbis initia ducuntur, iis pedes intumescunt et longa alvi profinvia detinent, quae neque dolores tollunt, neque ventrem molliorem efficiunt.

9) In app. ad libr. de vict. rat. in acut. (F 405. 15, L II 496 § 20, E I 354 § 52) hace leguntur; Hydropum cum duae sint naturae, hic quidem qui ὁποσαρχίδιος dicitur, sanari nequit, alter vero μετ΄ ἐμφοσημάτον (cum flatibus) quando fieri coeptus est, multa felicitate ut curetur opus habet. Aperte haee sunt discrimina gradualia, quae ex parte quidem momentis actiologicis effecta quodammodo discerni possunt.

2) De affect. § 22, F 522. 6, L VI 232, E II 289, Epid. VII § 20, F § 22, ubi docetur: χανεπληρώθη καὶ περιτόνειον*.

10) Hoc loco non intelligo icterum typhoidem sed illam a dom. Griesinger primo accurate descriptam typhi formam. quam in Aegypto saepius observavit, quaeque etiam alias maris mediterranei oras, ut alio loco demonstravi, infestins a medicis graccis bene perspici potuit.

11) Compluribus locis , biliosum a pingui nasci* docetur; cf. Epid. VI sect. V § 8, F § 13, ibid. sect. V § 1, F § 3, ubi legimus: , quibus quidem pingue abundat, bilis flava gignitur.*

12) Relationes ejusmodi fide dignae nobis occurrunt in Epid. III aeg. XIII, Aphor. VI § 42, de morb. II § 41, F 473. 34, de affect. int. § 27—29, F 647. 17 seq. e. a. l. 13) Aphor. IV § 63.

aut nono, aut undecimo, aut decimo quarto morbus regius obortus fuerit, bonum, nisi praecordia dextra dura fuerint, alioqui minime bonum", cujus critici icteri in febrium malariosarum decursu compluria exempla in collect, afforuntur¹). Quae quidem res accuratius exponitur alio loco²); "quibus per febres morbus regius ante diem septimum obortus fuerit, malum", idemque certa limitatione³); "in biliosa febre morbus regius ante diem septimum cum rigore⁴) succedens febrem solvit, citra rigorem vero intempestive obortus letalis". Quam quidem opinionem, praecipue de symptomatico ictero in febrium remittentium et typhosarum decursu malam prognosin praebente, permulta exempla, de quibus infra dicam, confirmant; hoc loco adjicio, veteres Graecorum medicos etiam icterum simplicem (nostrum icterum catarrhalem), cundemque vel epidemice vel sporadice existentem bene nosse recteque dijudicasse¹). — Praeter Cholaemiam ex dyscrasiis medici Graeci Chlorosin solam recte perspexerunt: "In puellis usque ad annum septimum decimum", dicitur ⁶), "imbecillitas cum pallore et spiritus inter ambulandum coacervatus et terram appetere sanquinis corruptionem et virium exsolutionem denunciat".

Postremo Uraemiae vestigia quaedam in Hippocr. collectione invenimus, vel melius certos symptomatum complexus morbo illi maxime proprios; sic legimus uno loco⁷): "vesica intercepta, praecipue cum capitis dolore convulsionem minatur. Quae in his cum torporis sensu exsolvuntur molestiam exhibent, nec tamen perniciem adferunt. Ac forte etiam aliquantulum desipiunt ⁴, altero loco⁸): "urinae, quae cum rigore restiterunt, malum et convulsionem praenunciant, tum vero praecipue si antea aeger alto sopore detentus fuerit⁴.

Ex morbis neoplasticis (Neubildungen), qui saepissime nominantur φύματα (tumores)9), nonnunquam etiam speciali sensu γοιράδες, γαγγλιωδέα, καρκίνοι etc., praecipue scrophuli, tubercula, cancer veteribus Graecorum medicis bene nota erant. In relatione de pulmonum, glandularum lymphaticarum ossiumque morbis ex Hippocratica collectione maxime memorabilia ad scrophulos et tubercula spectantia communicabo, nec minus ad cancrum quod attinet, lectorem ad ea quae de mammae uterique cancro dicam, hoc loco delego; in universum autem notandum mihi videtur, quod medici σχίρρον et καρχίνον seu καρχίνωμα diversa unius morbi stadia esse aperte putarunt, et καρκίνον κρυπτόν et ἀκρόπαθον, i. e. cancrum occultum atque infestantem corporis superficiem distinxerunt. Certissime vero sub significatione καραίνος vel καραίνωμα varias tumorum species confuderunt et malignum mali decursum, inprimis totius organismi affectionem codem tempore exortam, morbi insanabilitatem, recidivas etc., propria diagnoscos fundamenta esse arbitrati sunt, ita ut haud longe a recentiorum opinionibus abfuerint. Quem quidem morbum quum vix sanabilem crederent 10), Hippocrates rectissime docet 11); "Quibus caneri occulti oriuntur, cos non curare praestat; curati namque cito percunt, non curati vero diutius perdurant". - Perpauca denique veteribus medicis de morbis parasiticis nota erant. Ex entozoorum genere perspexerant Ascaridem lumbricoidem (ελμινθες στρογγύλαι) 12), oxyurin vermicularem (ἄσκαρίδες) 13), taeniamque (ἔλμινθες πλατειαί), quam jam in foetus intestinis, i. e. intra vitam uterinam nasci docuerunt14). Num medici illi sub nomine in eorum scriptis saepius

¹⁾ Epid. I sect. II F 951 f, L II 642, E I 178 § 15.
2) Aphor. IV § 62.
3) Append. ad libr. de vict. rat. F 402. 49, L II 468 § 13, E I 347 § 36.
4) Nonnellis in codd. hujus aphorismi additamentum, a dom. Littré ipso probatum, invenitur, quod icterus una cum diarrhoca ante diem septimum accidens causam prognoseos malac haud praebet.
5) Du affect, int § 37, F 552, 31.
6) Praen. coac. § 339 (L § 333).
7) Praedict. I § 120.
8) Ibid. § 155.
9) Eodem nomine etiam apostemata, abscessus significantur.
10) Praedict. II F 95 c, 98 b, L IX 32 § 11, 13.
11) Aphor. VI § 38.
12) Prognost. F 40. 10, L II 136 § 11, E I 137, Aphor. III § 26.
13) Aphor. III I c., Epid. II sect. I § 3.
14) De morb. IV F 511. 18, L VII 594 § 54, E II 467 § 23.

occurrenti Favi idem quod nos intellexerint non constat. — Haec hactenus, nunc ea quae medici Graeci de singularum corporis partium pathologia explorarunt et docuerunt, fusius pertractabo.

Ex digestionis systematis partibus supra septum transversum sitis, quoad per anatomiam eas exploratas habuerunt, afferuntur dentes, quorum destructio cariosa compluribus locis 1) memoratur, gingivae, lingua, palatum molle ac durum²), uvula, pharynx, tonsillae, quae αντιάδες 3) vel παρίσθμια*) vocatae partes significantur glandulosae, σε ophagus denique (στομαγος et οίσοφάγος) qui juxta arteriam asperam (tracheam) situs⁵) et a lingua usque ad ventrem descendens6) recte describitur. Ex glandulis salivalibus veteres Graecorum medici tantum glandularum sublingualium (ὑπογλοσσίδες)⁷), nullam parotidis notitiam sibi paraverant, quare parotidis tumores φύμασι adnumerati φύματα τὰ παρ ώτα nominantur, de quibus infra accuratius dicam. — Ex morbis partium modo allatarum in collectione Hippocratica compluribus locis 6) glossitis commemoratur; lingua tumefacta, dura, immobilis est, et exitum habet inflammatio in suppurationem et abscessum, qui quidem plerumque septimo morbi die existant³). Nec minus linguae ulcera 10) et mollis palati inflammationes eundem exitum habentia 11) nominantur. - Gingivarum morborum multis locis inflammatio 12) exorta praecipue ex dentibus cariosis 13) occurrit; praeterea casus Stomacaces nonnulli describuntur, sic uno loco 14): "puero cuidam ulcere exedente affecto (φαγεδαινωθέντι) inferiores dentes et e superioribus anteriores ex alveolis sublevabantur et cavitatem reliquerunt"; altero 15): "Athenadae puero masculo, ulcere exedente laboranti (φαγεδαινωθέντι) dens ex sinistra parte inferior, ex dextra vero superior ... (? sublevabatur), in aure dextra pus collectum est, non amplius urgente dolore." - Qui quidem loci certissime ad nomam haud referendi sunt, quod contra hunc morbum exemplis sequentibus descriptum invenimus: "Oeneadis 16) Phoenici et Andreae fratribus mala altera intumuit et labrum malae et oculo respondens, neque quicquam intro spectanti comparebat, neque foris ullam puris significationem edebat, sed arida putredine intumescens marcescebat et mortuus est. Eadem quoque alteri contigerant. Mortuus est autem nic quidem septimo die: Phoenici vero putredo in circulum exsecta est et ulcus magna ex parte repurgatum fuit, sed tamen et hic mortuus est, cum diu vitam traxisset." - Simile quid alio loco 17): "Cardiae Metrodori puero ex dentium dolore maxillae sideratio (σφακελισμός) et supercrescens in gingivis caro terribilis (καὶ οὕλων ὑπερσάρκωσις δεινή), ac moderata suppuratio contigit, tum molares tum maxilla ipsa deciderunt..." - Scorbutica gingivarum affectio, symptoma et veri scorbuti et aliorum morborum lienis affectione conjunctorum praecipue febrium malariosarum, medicis Graecis bene nota fuit. Dilucidissime Scorbutus in morbo πείλεος αίματίτης "vocato 18) describitur, eoque pertinent nonnuliae aliae morborum descriptiones, in quibus praeter necessariam gingivarum affectionem lien tumefactus notatur 19). Longe plurimae autem reliquarum morborum descriptionum, in quibus praeter gingivarum illam

¹⁾ De affect, § 4, F 517, 21.
2) De carie ossis palati infra referram.
3) De morb, II § 11, F 464, 29,
4) De glandul, F 271, 40, L VIII 560 § 7.
5) De morb, IV F 514, 39, L VII 608, E II 475.
6) Epid, II sect, IV § 2.
7) De morb, II L c.
8) Epid, III sect, III F 1083 h, L III 76 § 5, E I 216 § 4, de morb, II § 11, 31, F 464, 28, 471, 22.
3) Epid, VI sect, VI § 12.
10) De locis in hom, F 419, 6, L VI 322 § 30, E II 421 § 29.
11) Praen, coac, § 238 (L § 238), de morb, II § 32, F 471, 31.
12) Epid, III sect, III F 1038 h, L III 76 § 5, E I 216 § 4, ibid, VI sect, VI § 12, F § 24, de morb, II § 11, F 464, 28,
13) Epid, IV F 1131 § 27, ibid, VI sect, VII § 2, F § 6.
14) Ibid, IV § 19, F § 14.
15) Ibid, et V § 44,
16) Ibid, V § 4.
17) Ibid, VII § 113, F § 123,
18) De affect, int, § 46, F 557, 12, L VII 280, E II 378.
19) Praedict, II, F 111 c, L IX 66 § 36.

affectionem lienis quoque tumores etc. enumerantur, sine dubitatione ad cachexiam malariosam referendae sunt, sie uno loco legimus¹): "Oritur autem morbus, ubi ex febribus et vitiosa curatione bilis ant pituita aut utraque ad lienem decubuerint", et quae sunt alia²). — Ex oris membranae mucosae affectionibus in Hippocratica collectione Neonatorum Aphthae³) nuncupantur, et Stomatitis vesicularis (στομάτων ἐλκώσιες)⁴), morbus regiones tropicas subtropicasque maxime in aestate infestans³), morbus denique ille aphthosus, haud raro in gravidis observatus, quin etiam nonnullis in regionibus regnans endemice, qui haud inepte Stomatitis materna vocatur⁶). Optime auctores in Hippocr. collectione, has ἄφθας νεὶ ἀφθώδεα ῥεύματα νεὶ ἀλμυρώδεας ῥύσιας (fluxiones salsuginosas) os et pharyngem corripere, imo vero usque ad intestina progredientia diarrhoeam provocare denotarunt²).

Latissime apud veteres medicos Graecos anginae (κυνάγγη raro συνάγγη dictae) sensus patet, idemque de posterioribus temporibus valet; quamvis enim recentiores antiquitatis medici non minus quam medici medii aevi et seculorum sequentium morborum formas sub anginae voce comprehensas accurate, ratione habita anatomiae, discernere studuerint, nostris demum diebus certe debetur, quod earum differentiae anatomice et pathologice optime stabilitae sunt. - Morbos, vehementibus in deglutiendo vel respirando molestiis insignes, sub anginae nomine cunctos complexi sunt; sejunctis itaque mali illius descriptionibus, quae ob imperfectionem vel relationis ambiguitatem certam nobis non praebent diagnosin, restant modo pharyngis et laryngis affectiones, quarum hoc loco priores tractabuntur. Distinguuntur inter illas 1. angina simplex, s. catarrhalis*), cum rubore ac tumore membranae mucosae pharyngis, uvulae*), tonsillarum 10), quae quidem inflammatio exitum habet in dissolutionem vel, maxime si tonsillae correptae sunt, in suppurationem, quam frequentissime glandularum sublingualium tumor inflammatorius comitatur 11); 2. angina pharyngea suffocans quae in Hippocratica collectione persaepe citata mea sententia nostrae diphtheriae respondet. — Graecorum medicorum descriptionem si sequimur 12), morbus ille tumore et rubore pharyngis et suffocatione vitam maxime periclitante manifesta fit; rubor et tumor circa cervicem vel pectus apparentes prognosin praebent bonam 13), illis vero disparentibus periculum mortis revertitur, quum aegroti vel in statu typhoso (παράνοιαν ποιέει) vel pneumonia correpti pereunt, nisi pneumonici illi copiosis ante septimum diem sputis servantur. Quas observationes, me suffragante, optime illustrat haec morbi historia 14): "Quae prope Aristionis aedes habitabat et angina conflictabatur, primum ex lingua laborare coepit, vox obscure se prodebat, lingua rubens et resiccata erat. Primo die horruit et incaluit. Tertio rigor, febris acuta prehendit, colli tumor subruber, durus et in pectus utraque ex parte imminebat, extrema frigida, livida, spiratio sublimis, potos per nares refluebat neque devorare quicquam poterat, dejectiones et urinae restiterunt. Quarto exasperata sunt omnia. Quinto periit." - Accuratam hujus morbi descriptionem in scripto de morbis 15) reperimus: "Febris et rigor corripit, caput

¹⁾ De affect. § 20, F 521. 11.

2) De affect. int. § 31, F 549. 52.

3) Aphor. sect. III § 24, F 1248, L IV 496, E I 414. "Αφθαι hie commemorantur; incertum est, utrum revera de illo exenthemate vesiculoso, a nobis Aphthae nominato, an de "Soor" agatur, an, quod mihi est verisimillimum, de utraque affectione; Erotian Glossar, in Hippocr. ed. Franz. Lips. 1780) definit αφθα: λέγεται εξανθημάτων είδος περὶ τὰ τῶν παιδίων στόματα μάλιστα γενομένων."

5) Aphor. III § 21.

5) Cf. librum meum "Histor.-geogr. Pathologie" II 160.

6) Cf. ibid. 162.

7) Praen. soac § 514. 29. 37. 39. 44 (L § 504. 18. 26. 28. 33).

8) De morb. II § 9. 28. 32, F 464. 10, 470. 42, 741. 32.

9) Progn. F 45. 29, L II 179, E I 152 § 42, de morb. II § 10. 29, F 464. 18, 471. 3.

10) De morb. II § 11. 30.

F 464. 27, 471. 13.

11) De morb. II § 11. 31.

12) Progn. F 45. 8, L II 176-8, E I 151 § 41. Praen. coac. § 364-7 (L § 358-61), Aphor. V § 10.

13) Hoc factum confirmat Aphor.: "In angina detento si rubor et tumor in pectore contingat bonum; foras siquidem morbus vertitur." (Aphor. VII § 49.)

14) Epid. III sect. II avg. VII.

dolet, juxta maxillas intumescunt (σιαγόνια οἰδισαεται, φλεγμαίνει τὰ σιηγόνια i. e. parotis intumescit) aegre sputum deglutit, salivam duram sensim et copiose exspuit (ἀποπτύει δὲ καὶ σίαλα σκληρὰ καὶ κατ' ὁλίγον, πτύει δὲ ταχὺ καὶ πολλόν) et imis in faucibus stertit. Quodsì apprehensa lingua consideraveris ... fauces interiores inflammatas et saliva viscida impletas videbis; aegre loquitur neque exscreare potest, neque decubitum sustinet, sed si decumbat, suffocatur. Quodsi ei tumor rubicundus enascatur et ad pectus intumescat et ardeat, salutis major spes est; at si faucibus et tumoribus sedatis ad pulmonem morbus versus fuerit, confestim febris et lateris dolor insuper corripit, quod ubi acciderit, plerumque moritur. Sin autem dies quinque effugerit, purulentus¹) evadit, nisi ipsum confestim tussis corripuerit, ita ut exscreato et repurgato sputo convalescat. Morbus autem letalis est et pauci evadunt." — Haec omnia symptomata in morbum illum postea Garrotillo, vel anginam malignam vel Diphtheriam vocatum, prorsus mihi quadrare videntur, idemque valet de anginae casibus in famosa illa epidemia observatis, quae influenzae speciem prae se ferens Perinthi regnavit et compluribus Hipp. collectionis locis²) commemoratur. —

Ex verbis³): "qui cancrum (ασρείνωμα) in faucibus habebat, a nobis ustas convaluit", id tantum apparet, "cancri" notionem apud veteres Graecos non minus late quam apud nos patuisse. — Jam dixì, veteres Graecorum medicos parotidem haud nosse; in parotidis inflammatione (φύματα τὰ παρὰ ὅτα vel παρὰ γνάθους), de qua jam supra dixì, medici illi distinxerunt symptomaticam et metastaticam vel criticam, eamque in decursu et febrium typhosarum atque intermittentium⁴) et exanthematum acutorum⁵), sive cum abscessu sive sine abscessu observarunt, neque minus genuinam morbi formam, tam saepe epidemice reguantis⁶), atque cum orchitide complicati, recte aestimarunt. Qua in morbi forma tumor vocatur "mollis, laxus, magnus, difusus (κεχυμένα) sine inflammatione et dolore, omnibusque sensim et sine ulla significatione evanescens", orchitidem autem dolorosam et mox alterum, mox utrumque testiculum correptum fuisse medici illi declarant.

Ex digestionis apparatus partibus infra septum transversum sitis in collectione nominantur: stomachus "qui jecori ad sinistram adjacens totus nervosus (νευρώδης) est" 7), inter quem et vesicam urinariam vasa extenta nuncupantur, quae modo ἔνες (tendines) 8) modo φλέβες (vasa sanguifera) 9) vocata officium habent inutilem nutrimenti humidi partem deducendi. — De stomachi morbis nihil memoratu dignum invenitur, excepto aphorismo 10): "cui ... ventriculus persectus fuerit, letale est". — Intestinorum tractus duae partes discernuntur, una 11) tenuior, stomacho similis, non minus duodecim ulnis longa, in orbem per sinus convoluta et membrana tendinosa (μεσέντερον 12) et μεσόχωλον) 13) ad vertebrarum spinam affixa; altera brevior quidem sed multum carnem habens, intestinum crassum (ἀρχὸς λοίσθιος), cujus extremitas inclinata et haud affixa (ἀρχοῦ τὸ χαλαρόν) in pelvi sita 14) in summum podicem desinit. — Peritonacum veteribus Graecorum medicis notum fuisse, manifestum est, quum nonnullis locis 15) aperte citetur; saepius omenti

¹⁾ De voce ,purulentus* in pulmonum morbis tractandis accuratius disseram.
2) Epid. VI sect. VII § 1. Singuli hujus morbi epid. casus reperiuntur in Epid. II sect. II § 9, ibid. IV, F § 24—7. 38. 9, L § 25. 47. 49. 50, E I § 24. 47. 49. 50.
3) Ibid. VII § 11, F § 19.
4) Praenot. I § 153—5. 158—70, Epid. I sect. II F 946 b. 952 h, 956 f, 958 b, L II 628. 640. 660. 666, E I 169 § 9, 174 § 15, 178 § 20, 180 § 21, ibid. II sect. II § 6, ibid. IV § 52, ibid. VI sect. IV § 1, Aphor. IV § 31, e. a. l.
5) Praeno coac. § 114 (l. § 112), Epid. VII § 43, F § 51.
6) Aphor. III § 26, Epid. I sect. I F 938 e, L II 600, E I 160, ibid. IV § 7, F § 3, ibid. VI sect. III § 6, F § 10, ibid. VII § 105, F § 113.
7) De anatom. F 916 c, L VIII 540.
9) De loc. in hom. F 411, 38, L VI 290 § 8, E II 404.
9) De morb. IV F 512. 41, L VII 600 § 55, E II 471.
anatom. I. c.
12) Epid. II sect. IV § 2.
13) Ibid. VI sect. IV § 6.
14) De artic. F 810 c, L V 194.
15) Epid. VII § 20, F § 22, ubi agitar de casu hydropis universalis et aquae collectione in peritonace (περιτύνειον).

(ἐπίπλοον)¹), uno loco²) et glandularum meseraicarum mentio fit. — De anatomia hepatis, cujus de frequentibus morbis saepe refertur, medici illi statuerunt³) situm hepar esse in latere dextro, infra septum transversum, "quod ab eo separare est difficile", divisum in duos lobos, ita ut porta formetur, connexum denique cum vesica biliaria (τὸ χωρίον τὸ ἐπὶ τῷ ἤπατι)⁴), quam illius temporis medici bilem secernere putarunt. — Haud majorem cognitionem habuerunt de lienis anatomia, "qui ex costa notha sinistra initium sumens ad humani vestigii similitudinem extenditur" 5), et consistentia respecta, sicut pulmones et mammae, corporis partibus spongiosis et raris adnumeratur 6).

De partium hic allatarum morbis ex Hipp, collectione notanda sunt haec:

De Herniis (2ήλη seu ἡτζις)?) docetur*): "quae ad imum ventrem rupta fiunt, si circa pubem accedunt, statim sine noxa esse solent; quae vero paululum supra umbilicum ad dextrum, dolorem et corporis jactationem afferunt, et stercoris per vomitum rejectionem. Fiunt autem rupta ex plaga, aut alterius assultu in iis, quibus quod inter imum ventrem et cutem est intermedium, inflatur, neque subsidet". Hoc igitur loco hernia inguinalis et cruralis ab hernia umbilicali discernuntur, cujus incarceratae symptomata descripta invenimus. Num veteres illi medici ipsam incarcerationem recte intellexerint, dubitari licet: certe ea symptomata, quae ex herniis cruralibus vel inguinalibus incarceratis eveniunt, nullo verbo commemorant, neque injuria ea in illo symptomatum complexu ponemus, quem sub "ilei" voce descripserunt. — Ileus enim sine dubio, ex eorum opinione, permultas aegritudines inter se valde diversas comprehendit, quibus omnibus hoc unum modo commune est (vel commune videtur), quod, intestinis inviis factis, series illorum symptomatum, invaginationis, volvuli, incarcerationis, aliorumque usque ad stercoris vomitiones adducitur. Clarissimis in relationibus de ileo, quae quidem fere omnes ex Cnidiorum schola originem trahunt, summa morbi causa in intestino per stercus duratum obstructo collocatur9), simulque mortem ex hoc morbo paene inevitabilem esse docetur 10): "ileo laborantibus vomitio aut singultus malum" idemque permultis aliis locis 11) declaratur 12). Notatu dignus hic morbi casus est 13); "Apud Tisamenum mulier decumbebat, quae volvulo vehementer afflicta erat; multis vomitionibus conflictata, potum continere non poterat. Dolores circa praecordia aderant et in inferioribus ventris locis cum torminibus assiduo dolores urgebant. Non sitiebat, incalescebat, extrema perpetuo frigescebant, stomachi fastidio laborabat, vigil erat. Urinas paucas tenues reddidit. Alvi recrementa cruda, tenuia, pauca. Nil amplius juvare poterat, defuncta est". - Ani prolapsus in collectione nostra multis locis notatur 14); "saepissime hoc malum in viris haemorrhoidibus laborantibus et ab alvi fluxibus correptis, in pueris quoque calculosis, et diuturnis intestinorum difficultatibus vexatis, in senibus tandem, quibus mucosae quaedam concretiones affixae sunt (οίς αν κροσπήγωκτα μύξης ενή i. e. qui vel haemorrhoidibus, quas mucosas nominamus, vel catarrho recti chronico laborant) observatur" 13). - Intestinorum tum tenuium, tum crassorum vulnera periculosissima significantur 16), praecipue, "si plaga transversa fuerit, et magna, quod si parva et recta nonnulli periculo eximuntur" 17). Hoc loco factum illud in Hipp, collectione saepius

¹⁾ Praen. coac. § 502 (L § 492), Aphor. V § 46, VI § 58, VII § 55, Epid. V § 26, e. a. l.

2) De glandul. F 271. 20, L VIII 560 § 5.

3) Epid. II sect. IV § 1.

4) De morb. IV, F 498. 36, 500. 58, 502. 40, L VII 544. 552 § 36, 560 § 40, E II 436 § 2, 440 § 5, 446 § 9.

5) De anatom. l. c.

6) De prise. med. If 8. 9, L I 628. E II 45.

7) De aëre etc. F 284. 9, 286. 6, L II 28, 36 § 9, E I 251, 257 § 12.

8) Epid. II sect. I § 9.

9) De affect. § 21, F 521. 41, de morb. III § 14, F 491. 33.

10) Praen. coac. § 470 (L § 461).

11) Praenot. I § 158, Praen. coac. § 106 (L § 105), e. a. l.

12) Quam late ilei significatio patuerit, praeter alia aperte prodit ex Aphor. (VI § 44): , ileus urinae stillicidio (i. c. strangurine) succedens intra septimum diem interimit, nisi suborta febre urina affatim prodierit*, atque ex multis morbi descriptionibus in lib. de affect. int. § 44—6, F 556—7.

13) Epid. III sect. II aeg. IX.

14) De fistul. F 889 c, L VI 456 § 9, de morb. mulier. I § 99.

15) Praen. coac. § 509 (L § 499).

relatum1): "ubi omentum inciderit, putrescat necesse est", memorabile videtur, quum illic omenti prolapsus sine dubio ex ventris vulnere ortus existimandus sit. - Accuratissime tractatae sunt intestinorum, atque praecipue intestini recti fistulae2). "Fistulae2, legimus, "partim ex contusionibus, partim ex tuberculis fiunt*, quarum perfectae et imperfectae3) intestini recti fistulae distinguuntur; uti jam supra dictum, inveteratarum fistularum membrana inprimis denotatur, quam ad removendam remedia rodentia adhibeantur oportet. Ad fistulae ex abscessu ortae naturam illustrandam hanc morbi historiam communicamus 1): "Mnesianactum febris quartana detinuit . . . jam ante febrem ei alvi dejectio contigit, posteaque per longum tempus comitabatur, multis albis, cum pure mixtis, prodeuntibus, quandoque etiam paucum sanguinem citra laborem et dolorem demittebat. Post febrem tuberculum durum ad sedem abscessum fecit: diu autem incoctum perseveravit, ad intestinum ruptum est et foris fistulosum evadebat". - De fistula stercorea haec legimus 5): "Abderae Diniae puerulo ad umbilicum mediocriter secto, fistula parva relicta est et aliquando lumbricus crassus per eam pervasit, ajebatque puerulus, cum febricitaret, etiam biliosa secedere per istam viam. Intestinum huic in fistulam prolapsum est ac velut fistula corrodebatur, rursusque dirumpebatur, tussiculaeque intus permanere non sinebant". -Haud praetermittendum est, medicos Cnidios puris defluxiones ex renibus ad intestinum colon factas cum perforatione ejus et puris evacuatione per anum 6), haud ignorasse. Quod diagnoseos acumen non mirabimur spectantes, quam accurate medici illi, id quod postea demonstrabimus, renum abscessus perspexerint et chirurgice curarint. - Intestinorum catarrhi et excoriationes saepissime notantur, praecipue ex certis remediis diaeteticis exorti, quae vel irritant vel corrodunt, uti inter alia oxymel, cujus continuum usum Hippocrates hac de causa dissuadet 1): "ἐντέρου μέντοι τῷ κάτω μέρει πλαδαρώτερον, καὶ ζύσματα ἐμποιέει" et alio loco): «μάλιστα μὲν διὰ ζύσιν ή τρηγυσμόν του έντέρου", eodemque modo hydromelis operationem haud optatam monet"): "έλκωδες τί έστι και έντέρου και έδρης" i. e. irritat imum intestinum usque ad exulcerationem. In collectione intestinorum catarrhus compluribus vocibus (διάρβοια, βοώδης, λειεντερίη) significatur, quibus aperte diversae affectiones haud denotantur, quin etiam ipsa δυσεντερίη illius intestinorum irritationis et exulcerationis finibus comprehensa videtur. Ex omnibus enim numerosis relationibus de his aegritudinibus anatomicam diagnosin certam facere non licet, imo uno loco declaratur 10): "αὐται αί νοῦσοι, ἤ τε δυσεντερίη καὶ ή λειεντερίη καὶ ή διάρροια, παραπλήσιαί εἰσι". Voce "λειεντερίη" medici illi usi sunt'1), "si cibi minime cocti demittuntur", voce "διάρροια" 12), "si quae ingeruntur primum quidem liquida per alvum secedunt, deinde vero pituita". De ipsa dysenteria infra agam. Verba illa 13): μεταπίπτει έχ δυσεντερίης λειεντερίη" sine dubio significant, diarrhoeam chronicam dysenteria absoluta relinqui. Parum accurate diarrhoeam distinctam esse a lienteria etiam eo prodit, quod ad diarrhoeas aestivam et autumnalem denominandas significationes illae promiscue adhibitae sunt 14). — Diarrhoeae chronicae, saepius commemoratae, ea praecipue species nobis respicienda est, quae in tabidis exorta morbi exitum maxime maturare solet 15), ex parte igitur ad intestinorum exulcerationes (tuberculosas) referenda est. — Diligentissime medici illi, sicut omnia, quae directae observationi aditum praebent, etiam recti inflam-

¹⁾ Ibid. § 502 (L § 492), de morb. I § 4, F 447. 45.

F 886 f, L VI 452 § 5.

4) Epid. VII § 45.

5) Ibid. § 117.

6) De affect. int § 15, F 540. 14.

7) De vict. rat. in acut. F-394. 7, L II 352, E I 320 § 59.

8) Ibid. F 394. 16, L II 356, E I 321 § 60.

9) Ibid. F 393. 12, L II 342, E I 318 § 54.

10) De affect. § 25, F 523. 8.

11) Ibid. § 24, F 522. 47.

12) Ibid. § 25 ll. cc.

13) De morb. I F 447. 32, L VI 146 § 3, E II 144. Eodem certe modo Aphorismi VII § 76. 77 explicandi sunt.

14) Epid. I sect. II F 943 e, L II 616 § 4, E I 165 § 5.

15) Aphor. V

mullones el valurchos chronicos observarant; sie legimus?): "si rectum intestinum (6 à 2762) inflammatione tentetar, dolor ne febris tenent, crebraque sit desidendi cupiditas, nihil tamen dejicial, es inflammatione aedes procidere videatur, interdum quoque urinae stillicidium praehendat*).") de membranae mucosne conditione nihil relatum est. De catarrho chronico recti in hominibus hasmorrhoidibus vexatis jam supra egi.

Cholera (yolders) - cholera nostras scilicet - illins temporis medicis hand ignota fuit, atque in relations quadam braviter notatur3), morbum illum in aestate quum febres intermittentes viguerint, epidemice regnasse. Duarum morbi historiarum, ejus naturam accurate explicantium una hace est'): "Quidam Athenia cholera correptus tum vomebat, tum infra demittebat, et doloribus conflictabatur, ac neque vomitio, neque alvi dejectio sisti poterat, voxque defecerat, nec larto moveri poterat; oculi caligine obducti et cavi, convulsiones detinebant et singultus; quod autom ex alvo secodobat, vomitione longe copiosius erat". -- Exitus morbi, ut ex caeteris verbis prodit, faustus crat, neque minus in altero casub, in cujus historia etiam perarum tetanica prehensio, totius corporis imbecillitas et jactatio, urinae retentio" commemorantur. — Veteres Graecos anatomicam dysenteriae naturam non perspexisse, jam supra dictum est, atque ipsis posterioribus graccae medicinae periodis, Aretaco et Caclio Aureliano florentibus, dysenteriae voce în ulcerosa quidem intestinorum conditione usi sunt illi, sed ita ut diversissima morborum genera hoc una nomine complecterentur. Ex numerosis in collectione nostra de dysenteria relationibus 6) apparet, vere pathognomonica hujus morbi symptomata fuisse ventris dolorem plus minusve vehomontom et extensum, rugitum, tenesmum continuum, alvi dejectiones mucosas sanguine mixtas, interdum bilicana, febrem denique, in morbi decursu cessantem"); quibus ex symptomatibus dyacutariam adease judicaverunt et decursum morbi acutum et chronicum bene distinxerunt. Ad auatomicam quidem morbi rationem erosiones intestinorum et ulcerationes (τὸ ἔντερον καὶ ζύεται and () stores) maxime valere putarunt, idque eo magis, quum sub certis conditionibus hanc morbi uniuram ipsis oculis intuondi occasionem haberent. Sic legitur*): "Leandro, dysenteria affecto cum intestinum exulceratum esse existimaretur, medicamente purgativo ad intestinorum difficultatom adhibito, sodos paritor parte sinistra exulcerata est". - "Sin vero (in dysenteria) venter colliquolactus ao positus exulceratus sit", alio loco docetur"), "vitae nulla spes est", quam quidom gravitalmam intestinorum destructionem ex alvi dejectionibus dijudicatam esse, sine dubio confirmat aphorismus 10); "Si intestinorum difficultate vexato velut carunculae dejiciantur, letale". Que luce id maximi momenti esse mihi videtur, quod medici illi dysenteriam ex suppurationibus valdo extensis, praecipue in fracturis complicatis, aliisque ejusmodi partium destructionibus exoviam (ex parte hand dubie pyaemicam) optime perspectam habuerunt 11). - Heotyphum (quem dicimus Typhoid) a Graccis veteribus observatum esse dubitari non potest, in intestinorum ulvorationum descriptione ab Arotaeo prolata, judicium illud hand sine magna veritatis specie conarmatur, in Hippocratica vero collectione incertissimae modo de hoc merbo notae nobis occurrunt. Non mei est, hanc rem ultra hic persequi, sufficiat mihi, gravissimos huc pertinentes locos CHARACTERSO 11).

^{**} I to most V 887 a. b. VI 434 § 7.

** Strangers have procedule procreate stam thid. F 888 b. L. VI 436 § 8 vi to Aphro. V § 38 vocanomicates

** Spot. VI F 1230 a., L. V 438 § 82, E I 630, whi logistics: __aminimates vigost*.

** Part I seek II V 843 a. 851 b. 556 b. H 626, 644, 688, E I 163, 173, 177, Aphro. III § 11, 12 16, 26, VI § 2, deleted § 18, V 338, S.

** I had I seek II V 843 a. 851 b. H 626, 644, 688, E I 163, 173, 177, Aphro. III § 11, 12 16, 26, VI § 2, deleted § 18, V 338, S.

** About § 18, V 338, S.

** Aphro. victors (Opid. VII § 8) ..., quid a quis medium mine unbilicate utilinguese issum et uses, all carrillage stress int, as used in the above of the above in the polyment about, quanta toque or victor, required to the uniform of the above of the above in the polyment above. If § 26, III De articul. It is an above in the above in

Perpaucae corporis partes medicorum illorum studia adeo excitarunt, ac hepur; quae quidem res eo maxime declaratur, quod hepatis affectiones illis in regionibus revera frequentissime observatae sunt, non minus autem eo, quod hepar directae medicorum per palpationem explorationi ansam praebuit optimam, ita ut illae permutationes, quas hepar volumine ac consistentia subiit, medicorum perspicuitatem jam saepius laudatam fugere non possent. - Permagna certe copia relationum et notarum de hepatis morbis in Hippocr. collectione occurrit, quae quidem accuratius pervestigatae aperte demonstrant, medicorum cognitionem hepatis affectionum anatomicam fuisse imperfectissimam. — Hepatis inflammationes (νούσος ήπατίτις), in collectione compluries commemoratas, exceptis hepatitide suppuratoria et ea, quam nos interstitialem vocamus, rarissime observari bene scimus, atque revera relation illae vel ad hepatis abscessus spectare videntur vel a nobis omnino, ni fallor, explicari nequeunt. Hepatitidis interstitialis descriptionem in collectione detegere non potui et res ipsa docet, hanc morbi formam illis temporibus non tam saepe quam nostris diebus exstitisse, quum alcoholismus, causa illius morbi principalis, tunc multo minus quam posterioribus temporibus, in quibus spiritus vini usus frequens factus est, grassatus sit oporteat. - Hepatis vulnera absolute letalia declarantur'); "puer in ventrem et jecur a mulo ictus, quarto die obiit2), alii cuidam, jaculo in jecur percusso, cadaverosus color affusus est, oculi concavi exstiterunt, continens corporis jactatio, mortuus est antequam concio dimitteretur"3). - Hepatitidem suppuratoriam (hepatis abscessum) Graecorum medicis bene notam atque intellectam fuisse, dubitari non potest*): ,hepar, quia tenerum et sanguine praeditum, doloris expers esse non potest, easque ob causas tum gravissimi creberrimique dolores eo in loco excitantur, tum suppurationes et tubercula quam plurima", porro legimus 5): "tumor in praecordiis durus et dolens pessimus quidem ubi tota praecordia occuparit, sin vero altera parte sit, minore cum periculo sinistra. Hujusmodi autem tumores circa principia quidem mortem brevi afferre indicant; quodsi neque intra vigesimum diem febris quiescat, neque tumor subsidat, ad suppurationem res vertitur ... ", ipsos denique hepatis abscessus, eorumque chirurgicam tractationem commemoratos invenimus 6): "qui ex purulento jecore aduruntur, si pus purum fluxerit et album, supersunt, quod pus in tunica ipsis conclusum sit (eingekapselter Abscess); sin vero qualis amurca (ἀμόργη i. e. olearum olei faex) fluat, percunt". — Haec attulisse sufficiat mihi; restant descriptiones quaedam νούσου ήπατίτιδος¹), quae haud dubie hepatitidis suppuratoriae speciem prae se ferunt. Ad hepatis abscessuum caussas quodadtinet, capitis vulnera hoc sensu uno loco notata invenimus 8), altero autem historia morbi traditur 9), in qua hepatis abscessum ex pure infarso (Eiterinfarkt) ortum dignoscere mihi videor. "Cleotimo sutori, cum alvus multo tempore fusa fuisset, calor subvenit, circa jecoris regionem tumor tuberculo similis enatus ad imum ventrem descendit, et alvi fluxu persistente ei alterum tuberculum ad jecur supra versus praecordia exstitit; mortuus est."

Quod ad hepatis tumores, collectionis auctores se continent in ipso tumore notando 10), omissis ceteris omnibus de ejus consistentia aliisque relationibus; praeterea id tantum quaerunt, morbusne in aliorum acutorum morborum decursu11), an chronice exortus sit12), enumerant denique perturbationes ex hepatis tumoribus natas, uti icterum, hydropem, marasmum, alias 13).

¹⁾ Aphor. VI § 18.

2) Epid, V § 39.

L I 632, E II 47.

5) Prognost. F 38. 38, L II 126, E I 133 § 11.

6) Aphor. T affect. int. § 27. 28, F 547. 17, 548. 13.

8) F 866. 1, L IV 386 § 39.

9) E 10) De prisc. med. F 18. 29, L I 632, E II 47.

11) Epid. II sect. II § 22. 23, e. a.

Enid. III sect. III aeg. XIII.

13) Epid. II sect. I § 10, de affect. int. § 24, F 545. 17. 4) De prisc. med. F 18. 29, Aphor. VII § 45.
 Pi Rpid. VII § 55, F § 64.
 e. a.
 Aphor. VI § 42,

Inter ownes fere morbos, in collectione nostra commemoratos, vix ullus tam saepe occurrit, quam lienis tumores, atque ii inprimis, qui ex febribus malariosis exorti endemice regnantes Hippocrati ipsi bene noti erant, quamquam illos ex aqua paludosa existere arbitratur¹). Quibus ex relationibus, quum omnem numerum excedant, notatu modo dignissimas affero2). - Compluribus locis lienem in febrium decursu invicem accrescere et decrescere docetur³): πό δὲ σπλήν άλλοις μέγας της αύτης ήμέρης, άλλοτε έλάσσων γίνεται", et alio loco"): "ό σπλήν μέγας παρά γρήμα γένεται και σκληρός, είτ' αδθις καθίσταται". — In describenda lienis affectione medici illi tantummodo lienem magnum et durum esse notant, raro accuratius de eo agunt, ut e.g. hoc loco"): "lien non superiore verum inferiore parte durus, rotundus, crassus", vel tumor durissimus (δ σπλήν καθά λίθος)6), vel haud magnus, sed durus et ad viscera incumbens7) alioque modo describitur. Loco quodam, ubi de hydrope ex uteri affectione agitur, haec leguntur*); "Lien si quis ipsum attrectet, mollis est velut lanugo (ώς μνοῦς), interdum etiam durus et renitens"; hic de malarioso lienis tumore non agi apertum est. — De signis scorbuticis ex lienis morbis jam supra dixi, haud aliter melaena illa ex lienis affectionibus saepius memorata, dijudicanda est9). — In casu quodam empyematis narratur 10) in morbi decursu lienis tumorem cum febre et hydrope succedente exstitisse.

Compluribus locis morbi acuti quidam biliosi commemorantur, qui affectionis illius, a Griesinger in Egypto observatae et ab eo typhi biliosi nomine significatae 11) speciem prae se ferunt; gravissimos locos adscribere 12) satis erit.

Ex respiratorii systematis partibus medicis illis tantum trachea et pulmones noti erant. De trachea, quam una cum larynge sub nomine "ἀρτηρίη" significant, docetur 13): "ab utraque faucium parte ortum ducens, in summum pulmonem desinit, annulis inter se similibus constans, rotundis, in superficie mutuo convexis" et alio loco 14) mentio fit epiglottidis, aquae tanquam hederae folium pulmonis fistulae (i. e. laryngi et tracheae) ita incumbit, ut si in eum feratur in devorando, minime in se demittat". - De pulmone legimus 15): "pulmo ad sinistram conversus totum pectus implet, quinque habens summitates, quas lobos vocant, cinericium nactus colorem, maculis prominentibus compunctus et natura cavernosus". - Pulmonum tres distinxerunt 16) lobos, superiorem, medium, inferiorem, praeterea bronchios commemorarun(17), qui ex trachea specie tenuium et angustarum fistularum per pulmonem distendantur. Quid de pleura senserint, infra in pleuritide tractanda referam, glandulue thyreoideae mentionem faciunt nullam, quamquam uno collectionis loco 18) struma (γόγγρωνα) 19) notatum occurrit. — Ex respirationis organarum morbis coryza (χόρυζα), excoriatio membranae mucosae nasi (έζελκοῦται το γωρίον) 20), nonnunquam ex illa orta, nasique polypus commemorantur, qui nasi cavitatem plus minus expleus, ex media cartilagine velut gurgulio dependens, ubi aegrotus spiritum expellit, foras progrediens, ubi attrahit, regrediens, tumor quasi globosus, sarcoides, vel mollis, vel durus, vel etiam cartilaginis instar accuratius describitur 21).

Description of the first section of the first secti

De laryngis et tracheae morbis ea conferenda sunt, quae supra de angina agens exposui, communi tamen sub anginae voce medici Graeci eas quoque affectiones complexi sunt, quae ex laryngis stenosi ortae orthopnoeam vel ipsam suffocationem procreant, ita ut eodem capite anginam membranaceam, glottidis oedema, aliaque similia tractentur, etiamsi unamquamque affectionem ex descriptionibus dignoscere non valemus. - Compluribus locis 1) morbus quidam acutus describitur, qui, pharynge, ut exploratio docet, minime affecta, manifestissima suffocationis signa, idque vel jam primo morbi die vel intra proximos quatuor, prae se ferens, saepissime exitum habet letalem, ita ut auginae membranaceae haud dissimilis appareat, quod contra monendum est, hunc morbum in iis regionibus, in quibus medicorum illorum observationes factae sunt, rarissime exstitisse, neque in una quidem relatione affectionem pueros maxime corripere significari. Medicos illos propriam morbi sedem in larynge, vel arteria aspera, collocasse, aperte prodit ex verbis2): "οἱ τοιοίδε τὴν ἀρτηρίην ἐλκοῦνται", quae tamen de ipsa morbi natura nos non faciunt certiores. - Laryngitis chronica praeclare pertractatur in Cnidiorum scripto 3), quo loco exulceratio arteriae aphthosa (ή άφθήση ή συργής τοῦ πλεύμονος) et alio d) arteriae excoriatio (άρτηρίη τρωθεΐσα) commemoratur, nec non phthisis laryngea optime describitur5).

Transeuntibus nobis ad pulmonum et pleurae morbos optima occasio oblata est perspiciendi vel potius admirandi summum ingenii acumen atque eximiam observandi facultatem illorum medicorum, inter quos salvis summis Coicorum et praecipue Hippocratis meritis, Cnidios diagnoseos praestantia valde excelluisse manifestum est.

Ante omnia monendum Cnidios non minus quam Coicos methodo illa physica, nostris demum temporibus rursus accepta, ad pulmonum morbos explorandos aptissime usos esse, ita ut succussionem6) et auscultationem7) immediatam adhiberent; qualem tamen in modum huic explorandi methodo studuerint, ex eo optime intelligi potest, quod maximae inexperientiae signum esse putarunt, si medicus pus in pleura collectum succussione adhibita dignoscere non potuit*), nec minus quod empyemate per physicam methodum dignoto thoracocentesin summa cum securitate et habilitate exercuerunt. - Pulmonis vulnerationes, sicut tracheae, absolute letales esse censentur, "cum plagae valde insignes sint, ita ut vulnerato pulmone minor sit qui per os prodit spiritus, quam qui per vulnus excidit "9). — Morbi casus commemoratur in quo homo cum penetranti pulmonis vulnere et haemorrhagia servatus est 10). - Haemoptoë, a medicis sine dubio persaepe cum haematemesi confusa 11), in aegrotis dignoscitur, "qui spumantem sanguinem evomunt, partibus intra septum transversum dolorem nequaquam sentientibus" 12). Morbi causae enumerantur praecipue pectoris vulnerationes, costarum fracturae 13), pulmonis affectiones currendo vel luctando provocatae, vehementes pectoris contusiones 14) aliaque traumatica, porro pulmonum infirmitas quaedam, praecipue adolescentibus adhaerens 15), pulmonum denique ulcerationes ex inflammationibus vel processu tuberculoso 16). Haemoptoë autem accidit 17), "si ex venulis quae in pulmonem dependent aut ex fistulis per pulmonem distentis (i. e. bronchiis)

LANK LIKKORA

¹⁾ Prognost. F 45. 4, L II 176 § 23, E I 151 § 41, Praenot. I § 86. 104.

F 898. 5, L II 416 § 6, E I 334 § 10.

3) De morb. II § 50, F 478. 25.

4) Ibid. § 53, F 479, 45.

5) Praen. coac. § 388. 432 (L § 382. 424), de loc. in hom. § 14, F 415. 9, L VI 308, E II 413, de morb. II F 476. 44, L VII 70, E II 219.

6) De morb. II § 59, F 482. 28.

7) Ibid. II § 61, F 483. 8.

8) Ibid. I § 66, F 488. 42.

9) Praen. coac. § 509 (L § 499).

10) Epid. VII § 34, F § 36.

11) Haemorthagia per os generation ab iis πτύειν το αξιια significabatur; alii termini technici non inveniuntur.

12) Praen. coac. § 438 (L § 425).

13) De articul. F 816 g, L IV 218 § 49.

14) Ibid. F 817 a, L IV 218 § 50.

15) Aphor. III § 29.

16) Epid. V § 24, de affect. int. F 531. 8, L VII 166, E II 313.

17) De affect. int. I. c.

quaedam ropta fuerit, ita ut inter se communicent ac fistulae sanguine compleantur*1), effusi vero sanguinis copia ex vasorum ruptorum magnitudine, vitae periculum ex haemorrhagiae quantitate dependet2). - Pulmonum cutarrhus et bronchitis, febrilis vel afebrilis, saepius denotatur, nec minus catarchus pulmonum chronicus, senibus praecipue molestus, quin etiam periculosus in frigida siccaque tempestate veris, quod humida austrina hiems praecessit3). - Accuratissime ac studiosissime de pneumonia, de pleuritide, de iis denique morbis, qui illas sequuntur, in collectione Hippocratica decetur; cupiditas autem illa, qua medici Graeci hos morbos discernere conati sunt, in re, ab iis parum intellecta, haud magnum adjumentum attulit neque iis ad processus pathologicos bene perspiciendos, neque nobis ad illorum opiniones eaque, quae iis ante oculos erant, plane dijudicanda. Qua de re non contigit mihi, ut, quamvis omnibus locis diligenter exploratis, rem plane expedirem atque explanarem. Etsi non mei est, hic demonstrare quid veteres Graecorum medici crediderint, sed potius, quid sciverint et quid viderint, attamen ut illud ipsum de lis praecipue morbis, de quibus hic agimus, recte intelligamus, necesse mihi videtur, opiniones et terminos, quales in collectione inveniuntur, breviter explicare, idque eo magis, quod ipsa medicorum illorum satis exigua hujus rei cognitio optime demonstrat, quantum eximia observandi facultas in valde imperfecta morbi ipsius cognitione ad difficultates superandas et morbos certum in modum diguoscendos valuerit.

Veteres medicos pneumoniam et pleuritidem distinguere studuisse, non solum ex eo prodit, quod certas utrique morbo significationes dederint, verum etiam quod nomina illa (πλευρίτυδας azi nepinlepavia;) saepissime conjunxerint'), ipsas morborum formas in descriptione frequenter opposuerint'), de eorum complicatione et combinatione verba fecerint'); attamen in tota collectionis parte, quam ego perscrutatus sum, morbos illos accurate distinctos non inveni, neque magis in talibus morborum historiis certa discrimina statuere possum. Minime vero ad ejusmodi discrimina anatomia fecisse videtur, uti apud posteriores Graecorum medicos, Aretaeum dico, qui pneumoniam pulmonum inflammationem, pleuritidem membranae pulmonem succingentis morbum esse exacte confirmat. - Unicam definitionem expressam reperimus his in verbis 1): "at cum in thoracem fluxio decubuerit ... dolor lateris hypochondria (τὰν λαπάρην) prehendit et claviculam, quae ei ex regione respondet, febris adest ... ubi vero utraque latera doluerint, reliquaque similiter ut in priore se habuerint, hace quidem polmonis inflammatio est, illa vero pleuritis", porro: "pulmo nimirum, ubi (humorem) attraxerit, major redditur et siquidem in totum fluxerit, fibrae majores redditae utrumque latus attingunt, pulmonisque inflammationem faciunt, cum vero alterum tantum, lateralis fit morbus". Quae quidem opinio nullo alio loce occurrit, quin etiam scriptis ex Coicorum⁵) et Cnidiorum scholis ortis directe impugnatur, quibus de alterius pulmonis, quin etiam de singulorum alterius pulmonis loborum inflammatione sub περιπλευμονίας voce doceri videmus. - Quomodo veteres illi medici pneumoniam et pleuritidem discreverint, statuere non possumus, imo concedemus, discrimen quod perspexisse sibi visi sint, nullius fere momenti atque extrinsecus illatum foisse, quum iu descriptionibus morborum, pneumeniae non minus quam pleuritidis, signum, utrinsque morbi distinctionem aperte notans, nusquam occurrat. Si smala quae in collectione nostra de pnesmonia et pleuritide dicta sunt, complectimur, medi-

Mhi quidem sonsus ille subesse videtur verbis: , η τι βαγή τών φλεβίων τών απακρεμαμένων ές τὸν πλεύμονα, ων τῶν δια τοῦ πλεύμονος τεταμένων, απὶ τυ βραγέωσειν ές ἀλληλας απὶ αῖματος πληρθώσει... *

§ 433 (L § 425).

η Αρλου. Η § 40. Η § 12.
η Αρλου. VII § 11.
η Αρλου. VII § 12.
η Αρλου. VII § 13.
η Αρλου. VII § 14.
η Αρλου. VII § 14.
η Αρλου. VII § 15.
η Αρλου. VII § 16.
η Αρλου. VII § 16.
η Αρλου. VII § 16.
η Αρλου. VII § 17.
η Αρλου. VII § 18.
η Αρλου. VII § 19.
η

corum illorum opiniones hae fere sunt: Inflammationes pulmonum et pleurae oriuntur, "cum commotam et humectatam pituitam et bilem pulmo ex vicinis locis ad se traxerit, super ea quae jam in ipso existunt, totum corpus calefacit, doloremque praecipue dorso, lateribus, humeris ac spinae exhibet; cum vero ad se traxerit, tumque bilis tum pituita sedem in pulmone fixerit, putrescit et in pus revertitur "1). — Quae sententia hoc modo nobis explicanda erit: In pulmonum et pleurae inflammatione primum fluxio quaedam vel congestio exoritur, ex quibus, vel quibuscum febris et dolor, pectus dorsumque infestantes existunt, atque exsudatum in pus abiens formatur. — His igitur in rebus veterum Graecorum opiniones a factis non discrepant, atque ita symptomatum quoque complexus, qui ab iis morbo illi tribuitur, maxima ex parte cum rerum natura consentit; aegrotus, legimus2), a frigore et aestu corripitur, febris invadit, vehementer respirat, orthoppoeam habet et spiritum ferventem, tussem initio siccam, vel quacum tenuia quaedam sputa ejiciuntur; aegrotus est inquietus et anxius, înfirmitatem magnam sentit et queritar de pectoris doloribus, sub scapulis, prope claviculam, ad papillam, vel etiam dolores majorem pectoris dorsique partem occupant, quod quidem, ut alio loco 3) legimus, ex morbi vi atque extensione dependet. "Quibus quidem ad unam claviculam dolor subit, iis una superior pulmonis ala laborat, quibus vero ad ambas claviculas dolor extenditur, ambae superiores pulmonis alae laborant, quibus ad mediam costam, media, quibus vero ad quam partem pulmo extenditur dolor permeat, inferna ala laborat; quibus una tota pars laborat, quae ei parti respondent, omnia aegrotant." — In morbi decursu sputa rubiginis coloris vel sanguinolenta, atque inde a septimo vel octavo die, febre ac doloribus cessantibus4), consistentia purulentaque ab aegroto copiose ejiciuntur: quinto decimo vel sexto decimo die pulmones plerumque purgati sunt, febris cessat, aegrotus sanatus est, nonnunquam autem morbus, etiam in bono eventu, usque ad duodevigesimum imo vigesimum primum diem perdurat. "Quod si aeger pauca ex his signis habeat", legimus5), "non est quod medicus decipiatur, cum haec pulmonis inflammatio levis sit et minime exitialis". - Nonnunquam jam tertio die maturatio incipit, tunc morbus celerius decurrit"); maligna contra est pleuritis, quae dicitur sicca, în qua nihil exspuitur 7); illi quoque casus malam praebent prognosin, in quibus sputa valde sanguinolenta sunt, atque etiam post septimum diem sanguis tussi ejicitur6), sive "cum singultus adest, simulque cum sputo sanguinis gruml nigri tussi rejiciantur2), sive cum aeger ex pulmonis inflammatione phreniticus flat 10); mors autem in his morbo laterali laborantibus expectanda est, quibus maximus ex sputo strepitus in pectore sonat, et vultus demissus est, oculusque aurigine suffasus et caligine obductus 11. - His in casibus aegrotus suffocatus moritur, bronchiis impletis pituita, quam aeger ejicere non valet; "tunc quidem stertit et crebro respirat et dein superiore pectore, tandem vero omnia occluduntur et interit" 12). - Postremo memoratu dignum est, nonnullis collectionis nostrae locis 13) mentionem fieri pneumoniae secundariae in febrium typhosarum (causi, phrenitidis) afiorumque merborum decursu observatae.

Haec est pneumoniae et pleuritidis natura, si morbus acute procedens bonum vel malum exitum habet; persaepe autem morbus alio modo judicatur: puris enim collectiones nascuntur, quae a veteribus Graecorum medicis sub voce πέμπυτματα" comprehensae vel ipso in pul-

¹⁾ De morb. I § 26, 27, F 458, 36, 459, 20.
2) Ibid. II § 44, 45, 47, III § 15, 16, F 474, 30, 53, 475, 29, 492, 7, 493, 27, de affect. § 7, 9, F 517, 40, 518, 4, de affect. int. § 3, F 533, 16.
3) Praen. coac. § 400.
4) De vict. rat. in acut. F 385, 87, L II 254, E I 295.
5) De morb. III F 492, 41, L VII 138.
6) Praen. coac. § 385 (L § 379).
7) De morb. III § 16, F 493, 34.
10) Aphor. VII § 12.
11) Praen. coac. § 388 (L § 382).
12) De morb. I § 32, F 461, 12.
13) Ibid. II § 63, F 483, 34, de affect. § 9, 10, F 518, 4.

mone 1) vel in pleurae cavitate 2) sedem habent, ita ut apud Graecos sensum vocabuli empyematis latius quam apud nos patuisse, neque a pneumonia chronica i. e. a pulmonum vomicis, et nostro empyemate diversum fuisse appareat. — Quae quidem res quum adhuc parum intellecta sit, multae medicorum illorum huc pertinentes notae explicari non potuerunt. Neque magis a multis perspectum est, quae fuerit vis ἐπίζεος (rupturae), quo vocabulo collectionis auctores in pertractandis pulmonum et pleurae morbis inflammatoriis saepissime usi sunt, idque haud dubie in universum, si aegrotus subito sputa copiosa, cocta vel matura ejiciebat; omnino vero ἀπίζες cum exitu τοῦ ἐμπούματος , quod Graeci vocarunt, arctissime conjuncta est, ubi ἐπίζες ipsa ruptura est, existens vel externa vel interna 3), si puris collectio ipso in pulmone fit, ita ut empyema (nostro sensu dictum) secundarium formetur 1), aut, si empyema in pleurae cavitate sedem habet, in pulmonem intrans atque inde foras exiens. Has opiniones partim rectas esse, partim ex factis falso intellectis fluxisse apparet; singulas examinare non valemus, id vero statuere possumus, vera empyemata, pulmonem perforantia et tussi ejecta optime secundum naturam descripta 5), nec minus summa cum dexteritate a veteribus Graecorum medicis, inprimis e Cnidiorum schola, dignota atque chirurgice curata esse 6).

Symptomata morbi enumerantur dyspnoea, tussis aut sicca aut cum sputis spumosis, febris, sudores nocturni, genarum rubor, manuum, pedum et palpebrarum inferiorum oedema; summam autem vim ad empyematis diagnosin veteres Graecorum medici signa quaedam stethoscopica habere aestimarunt. Ante omnia succussio iis morbi diagnosin praebuit: aegroto in sella firma collocato, cumque alter eum ex humeris apprehenderit, medicus eum concutiat, aurem costis admovens, ut noscat quanam ex parte sibi significationem praebeat; qua enim in parte strepitum velut humoris in utre permoti (ἐν τζ λαπάρη σείεται καὶ ψοφέει οἶον ἐν άσκοδ)?) percepit, in ea exsudatum esse statuit; "quibus purulentis concussis ab humeris" legimus"), "multus editur strepitus, ii minus habent puris, quam quibus parvus cum difficiliore spiratione et rabicundiore faciei colore; quibus vero nullus intus fit strepitus, difficultas tamen spirandi vehemens adest et livescunt ungues, ii pure pleni sunt et perniciose habente, quae quidem diagnoseos praeceptio alio loco?) his verbis explicatur: "quodsi propter crassitudinem humor non fluctuet, neque strepitus edatur in pectore, crebrum autem spiritum trahat et pedes intumescant et tussicula quaedam vexet, ne decipiaris videto, sed scito thoracem pure plenum esse". - Si ex succussione nihil certi colligere licuit, alia vel objectiva vel subjectiva symptomata ad exsudati locum dignoscendum fecerunt, sie inprimis thoracis incurvatio 10) (Auftreibung der Intercostalräume), doloris et caloris sedes, gravedinis cuiusdam pectus prementis sensus, praecipue quum aegrotus lateri sano incumbebat, affecto autem lateri sine labore poterat incumbere 11). Statuta autem exsudati pleuritici sede, vel ferrum candens, vel thoracocentesis, eaque nec minus caute, quam, uti videtur, secure et feliciter adhibita sunt; "suppurati cum uruntur ant secantur si pus purum et album

¹⁾ De morb. I § 12, F 450. 31: "Si pulmonis inflammatione detentus diebus, qui talia decernere creduntur, non purgetur, sed sputum et pituita in pulmone remancat, suppuratus (ξυπνος) fit"; de affect, § 9, F 518. 19: "γίνονται δὲ ἔμπνος εκ ταύτης τῆς νόσου (περιπλευμονίης) ῆν μὴ ἐν τῆσι κυρίησιν ὁ πλεύμων καθαρθῆ"; de morb. II F 476. 3, L VII 66, E II 219. γαροιοκι F 42, 11, L II 150 § 16, E I 143 § 28, Praen. coac. § 402 (L § 396).

2) De affect, int. § 9, F 535. 56, de morb. I § 26, F 458. 37, c. a.

3) Praen. coac. § 402, de affect, int. § 3, F 533. 27.

4) De morb. II F 476. 3, L VII 66, E II 219: «quodsi pus non prorumpat, nil mirandum, saepe enim in ventrem erumpit (πολλάσεις γας εκρήγουται ἐς τῆν κοιλίην, i. e. in pleurae cavitatem)*, ibid. § 57, F 482. 4: «quibusdam vero pus (ex pulmonis empyemate) non erupit, sed procedente tempore ad latus abscessum facit et intumescit", de affect int. F 533. 27, L VII 176, E II 318 § 3, e. a.

3) Accurate et lucide hunc processum in Epid. VII § 93 (F § 101), descriptum invenimas.

6) Prognost et Praen. coac. II. cc., de morb. II F 476, L VII 66, E II 219, ibid. III § 16, F 493. 27.

7) De loc. in hom. F 416. 8, L VI 306, E II 412.

8) Praen. coac. § 432 (L § 424).

9) De morb. III L c.

10) De locis in hom. L c.

11) Prognost 1. e.

effluat, evadunt, quod si subcruentum et coenosum et graveolens fuerit percuntum. - Unum tantum, quod hand nullius momenti esse atque ad rem nostram facere mihi videtur, hoc loco addam: Compluribus scriptorum Cnidiorum locis affectio quaedam "pulmo in latus procumbens (ὁ πλεύμων προσπεσών ἐς τὸ πλευρόν)" significatur. Opinionem de hac affectione medicorum illorum, quum prorsus falsa sit, mitto, ea vero memoratu dignissima sunt, quae uno loco2) in morbo illo describendo occurrunt: "tussis et erectae cervicis spiratio detinet, sputum album cum tussi exspuitur, dolor pectus et dorsum occupat, pulmo lateri adhaerescens id propellit et pondus quoddam lateri incumbere videtur, dolorque acutus pungit, velut corium stridet (zzi τρίζει οἶον μάσθλης) et respirationem retinet, in latus quidem affectum decubitum sustinet, in sanum vero minime, verum ei pondus quoddam ex latere dependere et per pectus transpirare videtur." --Magnam, id quod Littré primus monuit, veritatis speciem habet, de strepitu ex pleurae costalis et pulmonalis frictione (Reibungsgeräusche) hoc loco agi, qui, ut res ipsa docet, tantum in exigua exsudati copia percipi potest; ac revera simile quid denotari ex verbis sequentibus aperte proficiscitur, quibus docetur, signum illud persaepe pectore vulnerato, nec minus chirurgica empvematis operatione facta observari. Illa vero verba, si recte interpretatus sum, optime denuo confirmant, quanta diligentia quantoque ingenii acumine medici observationes, nec minus quanta sagacitate et constantia ex observationibus conclusiones fecerint, si quidem nobis licet, verba πλεύμων προσπεσών ές τὸ πλευρόν, accipere, ut pulmonem, ad pectoris parietem pressum, eo fricari (qua de re τρίζειν οἶον μάσθλης) dictum esse censeamus. — Huc accedit nota quaedam³) de alia medicorum illorum observatione per explorationem stethoscopicam facta, quae, si locum recte accipio, ad crepitum vesicularem (feinblasiges Knistern) reducenda est. Symptomatum complexus, quem medici Hydrothoraci (ὁ ὕδερος ἐν τῷ πλεύμονι) proprium censuerunt, ad pleuropneumoniam chronicam spectare videtur, quae relatio exitu morbi solito (empyemate), maxime confirmatur. De illa crepitatione a medicis nonnunquam commemorata haec leguntur: "zzi v πολλόν γρόνον προσέχων τὸ οὖς ἀχουάζη πρὸς τὰ πλευρὰ ζέει ἔσωθεν οἶον ὅξος (ae si diutius aure ad latera admota auscultaveris, intra velut acetum fervet)". Mea sententia illis verbis nibil nisi strepitus denotatur, qui in vini fermentatione manifestus fit, ita ut recte judicemus, si de crepitu vesiculari, sicut in pneumonia vel pulmonis oedemate observato, hoc loco agi statuimus, Tenerum denique notatum esse strepitum ex eo, ni fallor, sequitur, quod medicus illum nonnisi diutius aure admota (πολλόν χρόνον προσέχων τό ούς) percipere dicitur. — Ex pulmonum morbis praeter pneumoniam phthisis praecipue veterum medicorum animos tenuit. Minus fortasse hodie, quam ante hos viginti annos iis adversabimur, quod pulmonum phthisin non modo ex illo morbo constitutionali, quem tuberculosin dicimus, exoriri, verum etiam haud raro pleuro-pneumoniae exitum esse putarunt, atque morbum sic ortum empyema i. e. chronicam pulmonum suppurationem esse declararunt. — Graecos illos haud aliter ac nos pulmonum tuberculosin morbum existimasse neoplasmaticum, non solum ex descriptione, sed ex ipsa denominatione, qua usi sunt, prodit; phthisin enim, ex parte certe, a tuberculis in pulmone (φύμππ ἐν τῷ πλεύμονι) ortum trahere arbitrati sunt, quae opinio non semel, sed permultis collectionis nostrae locis occurrit, inprimis autem connexa cum alia quadam sententia, quae ipsam optime illustrat; "pulmonis tuberculum", legimus 4), "ad hunc modum oritur; cum pituita aut bilis collecta fuerit, putrescit et quamdiu quidem etiam crudum fuerit, tum dolorem tenuem, tum tussim siccam exhibet. Ubi vero maturuerit,

¹⁾ Aphor, VII § 44. L VII 94, E II 233.

²⁾ De morb. II § 59, F 482. 23, L VII 92, E II 232. 3) Ibid. § 61, F 483. 4, 4) Ibid. I § 19, F 453. 50, L VI 172, E II 161.

anteriore et posteriore parte gravis dolor oritur, calores invadunt et tussis vehemens. Et si quidem pus quam citissime maturuerit, eruperit, sursum vergat, et totum exspuatur et cavum in quo pus erat considat et resiccetur, prorsus sanus evadit; si vero quam citissime ruptum fuerit!), neque tamen penitus resiccari possit, sed ipsum tuberculum ex se pus effandat, perniciosum id est et ex capite reliquoque corpore pituita ad tuberculum defluens putrescit, in pus vertitur et exspuitur. itaque corruptus perit; perit autem ex ventris profluvio, vel ex his quae antea dicta sunt". Eodem modo phthiseos genesin alio loco2) in pulmonum empyemate requirendam esse affirmatur, neque diverse res in permultis aliis collectionis scriptis dijudicatur, velut in loco illo 3), ubi pulmonem tuberculis irritari et inflammari et respirandi viis obstructis dyspnocam exoriri denotatur, et in alio scripto 1), in quo morbus codem modo tuberculosis vocatur: "quibus tubercula in pulmone (έν πνεύμονε φύματα) oriuntur, ii pus intra dies quadraginta, ex quo fit eruptio, exspuunt, quos si superent, ut plurimum tabidi fiunt". Valde autem memorabilis est locus 5), quem supra notavi, ubi in tractandis spinae vertebrarum incurvationibus ex causis internis haec leguntur: "in hujusmodi ergo habita homines isti . . . tuberculosi fiunt, ut plurimum tuberculis duris et crudis ad pulmonem obortis". — Quos quidem medicorum Graecorum terminos si cum nostris permutamus, si loco de fluxione doctrinae, nostram de dyscrasiis hypothesin ponimus, discrimina, quae inter theorias de phthiseos genesi illius aevi atque nostrorum dierum intercedunt, magis magisque evanescunt, atque observationis et cogitationis acumen medicorum illorum, tam exiguis adjumentis sublevatorum, non fieri potest quin vel maxime praedicemus. - Permultis locis diagnoseos errores de phthisi, praecipue confusiones ejus cum catarrho pulmonum chronico (quem dicimus phthisin mucosam) () occurrere, mirari non possumus; quod contra morbi descriptiones invenimus revera plasticas7), nec minus ratio aetiologiae habita perfectam medicorum illorum morbi, de quo agimus, cognitionem haud dubiam relinquit. Inprimis adolescentes phthisi multo saepius quam homines aetate provectiores, aliis pulmonum morbis magis subjectos 8), nec minus mulieres post partum") corripi denotatur, idque maxime fieri in certo quodam corporis habitu, quem Hippocrates optime describit his verbis 10): "Erat autem tabidorum species ex iis, qui glabri erant, subalbidi, leutis colorem referentes, subrubri, caesiis oculis, pituita alba redundantes (leucophlegmatici) et quibus scapulae alarum instar a tergo exstabant atque prominebant, mulieresque quae eodem modo se habebant".

Septum transversum tendinosae naturae (νευρωδεστέρη) ¹¹), costis et spinae dorsi affixum, inter pectus et abdomen extensum esse ¹²), neque minus quomodo moveatur ¹³), collectionis auctores bene perspectum habuerunt. Ex morbis dolores atque inflammationes notarunt ¹⁴), ejusque vulnerationes absolute letalibus adnumerarunt ¹⁵).

Valde obscura atque vana est veterum Graecorum doctrina de cordis atque vasorum anatomia et pathología. — De corde nihil fere aliud exploratum habuerunt quam formam, ejus situm in medio pulmone, contractionem et dilatationem et cordis aures (τὰ πρὸς τῆ καρδίη ὧτα).

¹⁾ Hace varba opinionem meam de rupturae natura, supra allatam, optime confirmant.

2) De morb. I § 13, V 400. 42, I VI 160, E II 153.

3) De loc. in hom. F 415. 11, L VI 306, E II 412.

4) Praen. coac. 404 (L § 808).

5) De articul. F 807 c, L IV 180.

5) De affect. int. § 11, F 537. 18, L VII 192, III 408.

7) Epid. I sect. I § 2, III sect. II F 1089 d, L III 92 § 13, E 220 § 12, de morb. II F 477. 17, L VII 192, 48, II 1921, de affect. int. § 10. — Phthiseos acutae descriptiones leguntur in Epid. VII § 7, 49. 51 (F § 9, c. a. I. VII 192, III 182, E I 146 § 34, Praen. coac. § 431. 439 (L § 423. 31), Aphor. III § 29, V § 9, c. a. I. VII 40 & III 162, E I 146 § 34, Praen. coac. § 431. 439 (L § 423. 31), Aphor. III § 29, V § 9, c. a. I. VII 40 & III 182 § 4. E I 247, Epid. VII § 49-51 (F § 57-9).

10) Epid. III sect. III F 1090 g, III 40 & II 182 § 13.

11) De prisca med. F 18. 37, L I 634 § 22, E II 47.

12) De articul. F 130 De morbo sacro, F 310. 6, L VI 392 § 17, E II 74, ubi legitur: , π καρδίη σπαται ωςπερ 14 ματικά (Δ 121) De prisca med. I. c.

15) Aphor. VI § 18.

quae vero de cordis inflammatione¹) atque palpitatione²) docuerunt, quum omni fundamento careant, mitto; cordis vulneratio in collectione laesionibus absolute letalibus adnumeratur³).

Vasa sanguifera a medicis illis communi voce φλέβες significantur, quo quidem nomine et ipsas venas complexi, ἀρτηρίας ab iis distinxerunt. — Permulti medicis Graecis ante Aristotelem differentiam inter arterias et venas haud perspectam fuisse contenderunt, cui opinioni, quamvis falsissimae, usque ad hunc diem a maxima medicorum parte summa fides habetur. Ut de singulorum collectionis nostrae librorum ingenuitate prorsus sileam, id certe concedendum erit, librum de articulis et epidemiorum quintum vel ab ipso Hippocrate, vel haud dubie ante id temporis spatium conscriptos esse, quo Aristotelis, nedum Alexandrinorum doctrinae viguerint. Priore in scripto. ubi spina vertebralis anatomice describitur, legimus*): "αί δε φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν κοινωνίαι" in gangraenae ex causis traumaticis demonstratione): "άποθανεῖν τὰ γεῦρα καὶ τὰς σάρκας καὶ τὰς άρτηρίας καὶ τὰς φλέβας". In altero scripto supra citato 6) de homine quodam disseritur aqui accepto in inguine a sagitta vulnere praeter omnem fere exspectationem servatus est ... supponebant nullam neque venam neque arteriam discissam fuisse". In fragmento denique Diogeni Apolloniensi, haud dubie, tribuendo, quod secundo Epidemiorum libro7) continetur, compluries venae atque arteriae accuratissime distinguuntur. Quamquam igitur illa de re dubitari non potest, id tamen ex variis relationibus quae numerosis collectionis nostrae locis occurrunt, pro certo affirmari oportet, medicorum illorum his de rebus cognitiones valde exiguas, easque maxima ex parte falsas, ne dicam absurdas fuisse, ita ut propius ad eas accedere res ipsa non postulet. - Ex vasorum sanguiferorum morbis vulnerationes hoc loco affero, quas ex compressione aut vasorum ruptura ortas, sanguinis effusiones vel majores vel minores sequunturo), quae permagnis vasis laesis, uti praecipue ex complicatis femoris aut humeri fracturis") aliisque ejusmodi caussis fieri solet, plerumque letales sunt 10). - Haud raro vasorum rupturae et haemorrhagiae frigore provocantur: "frigida veluti nix et glacies ... sanguinis eruptiones efficiunt", legimus uno loco 11), atque altero 12): "valde frigidum, velut nix et glacies venas rumpere solent". - De arteriarum morbis nihil habeo quod ex collectione afferam, et ex venarum affectionibus nonnulla modo de phlebectasia notantur, praecipue de varicibus vel crura (21250) 13) vel poplites et inguina 14) infestantibus; accuratius haemorrhoides describuntur, qui morbus iis temporibus non minus quam hodie in regionibus Orientalibus saepissime observatus esse videtur 10). Natura ejus ita explicatur 16): "Haemorrhoidum morbus (αἰψορόοιδων νόσημα) hoc modo gignitur: bilis aut pituita ad venas quae in ano sunt decumbens, sanguinem qui in his est calefacit; incalescentes autem venae sanguinem ex proximis venis attrahunt, eoque impletae, recti intestini partem interiorem in tumorem attollunt. Ita venarum capitula (πί κεφαλαί τῶν φλεβίων) prominentia quae dum partim a stercore exeunte contunduntur, partim a sanguine coacervato perrumpuntur, sanguinem ejaculantur, idque maxime cum stercore, interdum vero sine eo". -Nonnunquam haemorrhagia ex vasis illis tam copiosa est, ut anaemia existat, id quod uno loco demonstratur 17). Haemorrhoidum tumores vel extra sphincterem siti, vel superni sunt, "et nullo

¹⁾ Praen. coac. § 401 (L § 395).

2) De morbo sacro, F 305. 4, L VI 370 § 6, E II 61 § 9.

3) Aphor. VI § 18.

4) F 809 h, L IV 190 § 45.

5) F 832 b, L IV 286.

6) Epid. V § 46.

7) Sect. IV F 1034, L V 120, E I 495.

8) De fract. F 759 h, L III 456.

\$ 35.

10) Praen. coac. § 509 (L § 499).

11) Aphor. V § 24.

12) Epid. V I sect. III § 6, F

13) De aëre etc. F 284. 10, L II 28, E I 251, Aphor. VI § 21. 34.

14) De artieul. F 806 h, L

IV 176 § 41.

15) De aere etc. F 281. 50, L II 18 § 3, E I 245, Aphor. III § 30, VI § 21, Epid. V I sect. III § 23,

F § 28.

16) De haemorrhoid. F 891 b, L VI 436 § 1.

17) Epid. V § 20.

negotio deprehenduntur, quod interiore ani parte velut acini uvae lividae (οἶον ἀξίγες πελιδικεί) conspicui sunt 1).

De vasis lymphaticis Graecorum medicos nihil cognitum habuisse, monere supervacaneum est; glandulae autem lymphaticae (ἀδένες) eaeque praecipue in collo, in axillis, in inguinibus sitae in multis collectionis locis nominantur2), imo uno loco3) docetur, has glandulas prope articulos et in corporis cavitatibus sacpius observari. - Glandulae illae "vel proprio modo laborant, vel hoc modo afficiuntur, ubi humore ad eas ex reliquo corpore per venas confluente impletae fuerint 4), morbi carum autem vel inflammationis et suppurationis, vel tuberculorum (ρύματα) speciem prae se ferunt. Permultis locis inflammationes glandularum illarum vel symptomaticae vel metastaticae, eaeque praecipue ex partium vicinarum morbis (e. g. βουβώνες ex uteri morbis) 5) vel ex carcinomate exortae 6), ex idiopathicis autem glandularum morbis praecipue tumores scrophulosi (γοιράδες) afferuntur, maxime pueros, rarius homines aetate provectiores infestantes?). - Haud parum glandularum inguinalium inflammationes in febrium decursu medicorum cogitationes occuparant: "Ex glandularum inflammationibus (ἐπὶ βουβῶσι) febres omnes malae praeter diaria", uno loco 8) legimus, et altero 9): "febres ex glandularum tumoribus ortae (οἱ ἐπὶ βουβῶσι πυρετοί), praeter diarias, malae, sed et glandularum tumores (οἱ ἐπὶ πυρετοῖσι βουβώνες), qui in febribus accidunt, deteriores sunt, si in acutis statim quidem remiserint*. Quibus verbis bubones pestilentiales denotatos esse permulti crediderunt; quo jure id fecerint, in medio relinquo.

Ex systemate nervoso medicis illis nihil fere nisi cerebrum ac medulla spinalis notum fuit. De cerebro haec legimus: "cerebrum est duplex, cujus medium tennis membrana dividit "), atque duabus membranis, meninge dura superna quidem una crassiore "), altera quae cerebrum contingit, tenui ") obvolutum". Medullae spinalis cum cerebro connexus in collectione obscure tantum denotatur "), in ejus structura autem describenda nullius rei nisi membranarum medullam illam tegentium his verbis ") mentio fit: "dorsi medulla, quibus involucris obvolvatur, unde ortum ducant, ubi desinant, et quibuscum communionem, qualemque vim habeant, alias declarabuntur". Haud dubie hoc loco medullae spinalis membranae cum nervis confunduntur, accuratior autem illa, quam auctor verbis citatis promisit, declaratio desideratur, in Hippocratica certe collectione nihil praeterca de ea re invenitur. — De nervis earumque natura medicis illis nihil perspectum fuit; vocabulo, quod est veupa, significant tendines aliasque partes tendinosas, interdum tamen zivot obviam funt tali contextu "), ut de ipsis nervis jure cogitari possit.

Ex morbis cerebri tantum laesiones traumaticae a collectionis auctoribus recte dijudicatae sunt; morbis absolute letalibus aduumerantur 16) atque de convulsionibus ex illis ortis haec docentur 17); "si quidem sinistra capitis parte vulnus fuerit, dextram corporis partem convulsio prehendit, et vice versa". Reliquae in collectione occurrentes notae de iis morbis, quos medici illi ad cerebrum retulerunt, vera omnes carent confirmatione certoque fundamento, sic inprimis de-

¹⁾ De haemorrhoid. F 891 h. L VI 436 § 2.

2) De articul. F 788 b. L IV 108.

3) De glandul. F 270, L VIII 566.

4) Ibid.

5) Praedict. II F 107 e. L IX 56.

6) Epid. VI sect. II § 2, F § 7, de flat. F 297. 15, L VI 96 § 6, E II 127.

7) Aphor. III § 26, de glandul. L c., Praedict. II F 95 d. L IX 80 § 11.

8) Aphor. IV § 55.

9) Epid. II sect. III § 5, F 1025 a.

10) De morbo sacro F 304. 6, L VI 366 § 3, E II 58 § 6.

11) De capit, vuln. F 909 c. L III 244 § 15, E I 388 § 23, e. a. I.

12) De loe, in hom. F 408. 56, L VI 280 § 2, E II 397.

13) De morb. II § 20, F 468. 12, L VII 34, E II 199, ubi docetur; cerebrum si sideratum fuerit, dolor ex occipitio ad spinam tendit*.

14) De articul. F 809 h, L IV 190.

15) Ibid. F 788 d, L IV 108, Epid. II sect. IV § 2, F 1035 c.

16) Aphor. VI § 18.

17) De capit, vuln. F 911, L III 254 § 19, E I 392 § 28.

scriptiones cerebri inflammationis (Φρενίτις) 1), quae aperte multos morbos symptomatibus nervosis stipatos, e. g. febres malariosas, typhosas, aliosque complectuntur, eodemque modo cerebri quangraena (σφακελισμός έγκεφάλου)2), hydrocephalus (ύδως έν τῷ έγκεφάλω)3), aliaque Caidiorum commenta, quae dignoscere nobis minime licet. -

Apoplexia (παραπληγίαι, vel βλητοί) pro cerebri fluxionibus cum sequenti paralysi (κατάρόοι έπιγενόμενοι έκ τοῦ έγκεφάλου παραπληκτικούς ποιέουσι τοὺς άνθρώπους) habita, vel etiam sensu latiore ex libidine definita est'), quamquam Hippocratis perspicuitatem non fugerat, apoplexiam ex temperaturis extremis (Temperaturextremen) exoriri vel certe dependere b), et maxime homines aetate provectiores infestare6). - Medullae spinalis vulnerationes eodem modo, quo cerebri laesiones traumaticae, dijudicantur, de ejus contusionibus atque rupturis, per vertebrarum fracturas vel luxationes adductis, accurate his verbis agitur"): "Quibus ex casu vel illabente aliquo pondere vertebrae anteriorem in partem obliquantur, iis quidem plaerumque vertebra non adeo multum ab aliis recedit (si nempe aut una aut plures multum excesserint, hominem praecipitant), cum in anguli non in circuli flexum haec dimotio flat; iis igitur urina et stercus supprimitur, pedesque ac crura tota perfrigerantur, potiusque mortem afferunt. Quod si evadant, iis urina magis proflua redditur et crurum impotentia ac stupore torquentur. Quod si superiore spinae parte magis in anteriorem partem inclinatio fiat, totius corporis impotentia et stupor contingit". — Praeclara tabis dorsualis (φθίσις νωτιάς) descriptio in Cnidiorum libris invenitur; sic legimus 9): "morbus ex spinali medulla oritur, praecipue vero recentes spousos et libidinosos corripit. Febris sunt expertes, bene comedunt et tabescunt. Quod si ita affectum perconteris, asseret sibi videri e superioribus partibus a capite velut formicas juxta spinam descendere, cumque urinam aut stercus reddit, semen genitale copiosum et liquidum ei prodit, neque generatio fit, et inter dormiendum, cum uxore dormiat, necne, veneris ludibria patitur. Camque alias tum praecipue cum per locum arduum iter fecerit, aut eucurrerit, anhelosus et imbecillus evadit, caput gravatur et aures sonant. Hic temporis progressu vehementibus febribus correptus perit ex lipyria febre". — Alio loco 10) haec afferuntur: "Medulla spinalis potissimum resiccatur (αὐαίνεται μυελός ο κατά την ράγιν) cum venulae, quae ad eam tendunt obstructae fuerint".

De systematis uropočtici anatomia haec tantum perspecta habuerunt: Renes in lumborum regione sitae, inter se colore similes malorum speciem prae se ferunt11); glandulosam habent structuram 12), et ductus oblique ab ipsis tendentes (die Ureteren) in summum vesicae verticem siti sunt 13). Vesica autem, tota nervosa et ampla (νευρώδης και μεγάλη) 14), in pelvis cavitate constituta est 15) et formam ex cavo et lato in angustum contractam praebet 16); parti ejus angustatae, quae vesicae os (στόμαχος τῆς κύστιος) nominatur 17) urethra (ούρητήρ) annexa est, quae quidem, in mulieribus brevior et magis ampla, quam in viris, intra pudenda perforata est 18).

¹⁾ Praenot. I § 1—3. 6. 11—13. 21. 20. 34, Fragman.

de vict. rat. in acut. F 384. 10, L II 232, E I 290 § 5, Epid. I sect. II F 954 g, L II 654, E I 177 § 18, 1916. In sect. in acg. XIV—XVI e. m. a. I. — Morborum relationes, revera protopathicae cerebri ejusque membranarum inflammationis speciem prae se ferentes invenies in Epid. I sect. II F 948 g, L II 636 § 6, E I 171 § 12, ibid. III sect. III acg. IV, ibid. V § 50.

F 1154, L V 236, E I 737.

2) Praen. coac. § 187 (L § 183), de morb. II § 5, 20. 23, F 463. 7, 468, 12, 469. 5, ibid. III § 4, F 488. 44.

3) De morb. II F 466. 31, L VII 27 § 15, E II 194.

4) De morb. II § 6, 8, 21. 25, III § 3, F 463. 25, 48, 468. 32, 469. 18, 488. 32.

5) De aëre etc. F 282. 1, L II 18 § 3, E I 245, Enid. I sect. II F 950 h, L II 640 § 8, E I 172 § 14.

6) De aëre I. c., Aphor. VI § 57.

7) Ibid. 1) Praenot. I § 1-3, 6, 11-13, 27, 28, 34, Prognost. F 38, 2, 46, 31, L II 122 § 4, 186, E I 132 § 7, 154 § 46, 21. 25, III § 3, 1 100.

Epid. I sect. II F 950 h, L II 640 § 8, 16 1 172 §

b) De articul. F 811 g, 815 c, L IV 196. 212.

c) De articul. F 811 g, 815 c, L IV 198. E II 332.

11) De anatom. F 916 b, L VIII 538.

13) De anatom. I. e.

14) Ibid.

15) De articul. I 17) De aère etc. F 286, 33, L II 38, E I 258. .8. 32. 5) De aëre etc. F 202 I. L. 7) Ibid.

6) De aëre I. c., Aphor. VI § 57. 7) Ibid.

9) De morb. II § 51, F 479. 8, L VII 78, E II 224. 10) De glandul.

F 918 b. L VIII 538. 12) De glandul.) De morb. II § 51, F 479, 8, L 11 (c), 12) De giandur, 11) De anatom, F 916 b, L VIII 538. 12) De giandur, 14) Ibid. 15) De articul, F 810 c, L IV 194. 18) Ibid. 15)

Renum affectiones praecipue ex abnormi urinae natura, atque inprimis ex sanguine ei admixto¹) tum ex secretionis et excretionis perturbationibus, ex dolore denique ad lumbos, nonnunquam cum tumore conjuncto dignosci posse arbitrati sunt. "Qui sponte sanguinem cum urina effandunt, iis in renibus venulam ruptam esse significat"²), chronica vero haematuria et exiguae carunculae veluti capilli urinae crassae admixtae ad inflammationem vel suppurationem renum referuntur³). — De renum morborum natura quum veteres recte nequaquam senserint, nos ex relationibus de morbis illis in collectione occurrentibus, vel semioticis⁴), vel symptomatologicis⁵), nihil certi de rebus, quas ante oculos habuerint, ne per conjecturam quidem colligere ac proferre valemus. — Duae tantum affectiones prorsus iis dignotae erant: abscessus ex pyelitide, quos exactissime exploratos chirurgice tractabant, nec minus nephrolithiasis, quam plaerumque pyelitidem illam procreasse optimo jure contendemus.

Ex numerosis locis") ad pyelitidem pertinentibus, qui in collectione et praecipue in citato Chidiorum scripto inveniuntur, elucet, veteres acutam et chronicam morbi formam discrevisse, exitum eius faustum, nec non exitum in suppurationem bene nosse, prognosin de abscessus ruptura in ventrem vel foras fecisse sagacissimam, nec minus magnum periculum ex utrinsque renis affectione exoriens recte dijudicasse. Abscessus rupturam in colon iis bene perspectam fuisse, jam supra monui, de abscessuum antem operatione et de vario morbi exitu haec leguntur: "Ubi ren purulentus fuerit, ad spinam intumescit; hunc, cum ita habuerit, qua parte tumor est, altissima quidem sectione ad renem secato. Quodsi quidem sectione assecutus fueris, confestim sanum reddes, at si aberraveris, periculum est, ne ulcus insanabile fiat (ξωμοτον γενέσθαι); si vero ulcus coaluerit, renis venter intro suppuratur; et si quidem pus intro rumpatur et ad intestinum rectum devehatur, evadendi spes est, quodsi alterum renem attingat, periculum est ne pereat". Morbum hunc, uti jam supra monui, plaerumque ex nephrolithiasi exoriri medici Graeci haud ignorarunt; in descriptione quadam legimus?): "Dolor acutus in renem, lumbos, ilia et testem a renis latere ingruit, frequenter urinam reddit, quae paullatim supprimitur, simulque cum ea arena egreditur et cum haec per urethram exit, vehementem in eo dolorem exhibet. Ubi vero cum urina exiit, remittit, deinde rursus iisdem vexatur doloribus. Plerique vero medici cum morbum non noscant, si arenam videant, vesicam calculo laborare existimant. Haec autem minime, sed ren calculo laborat". - Eodem modo etiam in aliis et Coicae et Cnidicae scholae scriptis nephrolithiasin in relatione de morbo illo commemoratam invenimus, e. g. hoc loco 8): "dolor vehemens ad renes; cum cibo replentur, pituitam vomunt; et ubi dolores plurimum exercuerunt, aeruginosa [vomitione rejiciunt], et levius quidem habent. Liberantur autem doloribus, ubi cibi vacuati fuerint. Et arenulae fulyae subsident et cruentam urinam reddunt. Femoris, quod e directo respondet, stupor sentitur". - Ex vesicae urinariae affectionibus in collectione nostra compluries culnerationes nominantur, quas plagis absolute letalibus medici adnumeraverunt9). — Accuratissime permultis locis catarrhus et blenorrhagia vesicae sub voce "vesicae scabies (ψώρα vel λέπρα της κύστιος)" aut "vesicae exulceratio (έλκοσις της κύστιος)" aut sub aliis denominationibus tractati inveniuntur; inter quos morbos atque urolithiasin, illis temporibus tam frequente robservatam, persaepe nexum intimum intercessisse causalem, dubitari haud potest; symptomata autem localia,

¹⁾ De matura hom. F 230, 53, L VI 66 § 14, E II 97 § 15.

2) Aphor. IV § 78.

3) De natura hom. L c., Aphor. IV § 7.

4) Aphor. VII § 34, 55.

5) In libro II de morb. (F 493, 27, L VII 144, E II 262), morbus sub plescritidis dorsalis voce describitur, qui nephritidi acutac et vehementi haud absimilis est.

6) Aphor. VII § 36, de affect. int. § 14, 15, 17, F 532, 33 seq.

7) De affect. int. § 14 l. c.

8) Epid. VI sect. I § 5.

9] Aphor. VI § 18, de morb. I F 450, 1, L VI 156, E II 151 § 8.

quae morbos illos maxime significent, urina cruenta vel cum sanguine coagulato (θρόμβους) mixta, vel furfurea (πίτυρα) et foetida, stranguria, sensus gravativus ad vesicae regionem et dolor eodem loco ad epigastrium et perinaeum usque tendens significantur'). In acuta vesicae inflammatione describenda docetur"): "Vesica dura et graviter dolens omnino quidem mala est, pessima vero in febre continua, vesicae namque dolores interimendi vim obtinent . . . solvit autem hos dolores urina purulenta procedens, in qua album et laeve subsidet. Quodsi neque his levati fuerint, neque vesica mollior reddatur, intra primos circuitus fore ut laborans moriatur expectandum est". Illas vesicae affectiones chronicas praecipue in aetate puerili3) et senili4) observari et maxime ex lithiasi ortum suum trahere 5), compluries memoratur. - Notatu dignissima mihi esse videntur quae Hippocrates ipse de calculis in vesica urinaria docuit. Morbum ex aqua impura et limosa praecipue gigni (id quod nostris quoque temporibus affirmatur) judicans 6), pathogenesin his verbis accuratius declarat: "Ex his (aquis) igitur limum et arenam in vasis subsidere necesse est, et ex earum potu praedicti morbi (calculi, renum morbi, nrinae stillicidium) gignuntur. Quod vero non omnibus, deinceps dicam. Quibus quidem alvus tum fluida, tum sana est, et vesica minime ignea (πυρετώδης = inflammata) neque vesicae os cum ea valde conspirat, ii quidem facile urinam emittunt, neque quidquam in vesica colligitur; quibus vero alvus inflammata fuerit, vesicam etiam eadem affectione teneri necesse est. Cum enim magis quam natura postulet, calefacta fuerit, os ipsius inflammatione tentatur. Sic autem affectum urinam non emittit, sed in sese concoquit et adurit, et quod quidem in ea est tenuissimum secernitur, quodque purissimum transit et cum urina educitur, quod vero crassissimum ac turbidissimum colligitur et concrescit, primum quidem minore copia, dein majore. Cum enim per urinam volutatur, quidquid crassum constitit, ad sese applicat, eoque modo augetur et in totum durescit. Dumque urinam emittit, ab urina vi propulsum ad vesicae os collabitur et urinam impedit, doloremque vehementem exhibet. At mulieribus calculi non eodem modo contingunt, vesicae enim fistula urinaria brevis est et ampla, ut facile urinam propellat". - Quod ad urolithiasin tam saepe in infantiae aetate observatam attinet, Hippocrates morbum ex lacte, si non salubre fuerit, gigni judicat, quae theoria accuratius explicata alio collectionis loco nobis occurrit7): "Quem ad modum in aqua impura conturbata, in poculo sibi relicta, copiosum in medio sedimentum fit, ita etiam in vesica ex urina, cum nimirum impura sit; neque cum urina emittitur . . . maxime ubi copia insigne est; et hoc sedimento cum pituita cruda permixto gluten fit ac primum parva lanugo (xyvn) oboritur, dein quod sequitur arenosum adhaeret . . . postea autem sedimentum solidum, aut lapideum efficitur. . . Ubi autem subsederit et solidum redditum fuerit, sursum ac deorsum in vesica agitatur, vesicamque tundens dolorem exhibet, cumque vehementer tundat et ulceret, ab ea aliquid aufert, quod vero abjicitur adhuc majorem ei quod abscessit arenoso concretionem efficit et ad hunc modum calculus in vesica ex lacte gignitur. . . Interdum calculi duo aut etiam plures alii parvi eodem modo oriuntur . . et cum inter se colliduntur, in agitatione comminuitur arenosum illud et cum urina evehitur. Interdum vero etiam haec arena cum urina exit, ubi (ex renibus?) ad vesicam descenderit, neque in sese coierit" 8).

Perpauca veteres Graeci de partium genitalium virilium anatomia cognita habuerunt; exceptis testibus et ductibus ejaculatoriis⁹) iis nihil de partibus illis notum fuisse videtur, qua de

¹⁾ Aphor. IV § 75 - 81, F § 74 - 80, de natur. hom. F 230. 53, L VI 66 § 14, E II 97 § 15.

F 43, 42, L II 166, E I 147 § 36.

3) Prognost. l. c.

4) Aphor. III § 31, VI § 6.

5) De morb. IV F 513. 13, L VII 602, E II 470.

6) De aëre etc. F 286. 4, L II 36 § 9, E I 257 § 12.

7) Tognost. IV F 512. 26, L VII 600 § 55, E II 470 § 24.

8) Aphor. IV § 79 (F § 78).

9) Cf. de genitura, F 231, L VII 470, E II 481.

causa nullo modo miramur, quod ea, quae de earum morbis in collectione referentur, fere nullius momenti sunt. Uti jam supra notavi, orchitidem în parotitidis epidemicae decursu nonnunquam observarunt; în morbi quadam historia, quae ad febris remittentis casum spectat, testiculi tumorem ante morbi judicationem exortum esse narratur¹). Silentio denique practerire non possum illos testiculorum tumores, quos ex tussi vehementi et continua gigni multis collectionis locis²) enarratur; hic medicos illos in diagnosi errorem commisisse, non testiculi tumorem, puto, sed herniam ante oculos habaisse, vix dubito. — Hydrocele tantum uno loco, eoque ab Hippocrate ipso commemoratur³): "pueris vero dum parvi sunt, testium tumores aquosi suboriuntur, qui procedente aetate disparent". Alio loco⁴) "varix ad dextrum aut sinistrum testem (κιροὸς ἐς τον ἀριστερὸν καὶ τὸν δεξιὸν ὅρχιν)" citatur; quaeri potest, num hic varicocele intelligenda sit. — Postremo tubercula in urethra his verbis nominantur⁵): "quibus in urinae fistula tuberculum innascitur, eo in pus verso et rupto, solutio contingit"; fieri non potest, quin de blennorrhoea urethrae acuta (quam nos Tripper nominamus) cogitemus 6).

Cognitionem paulo accuratiorem medici illi de partium genitalium muliebrium morbis habuerunt, etsi ab carum anatomia percipienda longissim cabfuerunt. Notissimum est, Graecos pudore aliquo iis innato commotos omnia genitalium fines stringentia spisso quodam velamine quantum potuerint obtexisse; qui quidem pudor permagnas difficultates graviaque impedimenta procreavit medicis, si iis cum mulicribus de re illa agendum erat, ita ut hac ex causa facile declarari possit, cur non solum veteres Graeci, verum etiam multo posteriores medici in arte obstetricia fere nihil profecerint. Ad anatomicas vel pathologicas ejusmodi res cognoscendas quum medici nullum, nisi obstetrice haud prosperante, aditum haberent, co magis viros illos probabimus, qui aperte raris certe observationum exactarum occasionibus praeclare fructi sint⁷).

Ex libris "de morbis mulierum" et "de mulieribus sterilibus", qui vel toti vel ex parte ex Cuidiorum schola profecti sunt, apparet, medicos Graecos, quod ad partium genitalium muliebrium anatomiam attinet, tantummodo vaginam et uteri collum cum orificio externo et interno bene nota habuisse; num illae partes, quas "χράτεχ") vel "τὰ νεῦρχ τὰ καλεόμενα ὅσχοι") nominaverunt, et ex quarum relaxatione uteri descensum vel prolapsum exoriri judicaverunt, revera, uti Littré arbitratur, eaedem aestimandae sint, quas nos ligamenta uteri lata nominamus, minime constat. Accuratiorem uteri cognitionem anatomicam sine dubio non habuerunt, eodemque modo et ovaria eorumque affectiones ne uno quidem verbo in collectione commemorantur. — Persacpe observatus et multoties nominatus nobis fluor albus (ῥόος λευκός) occurrit¹), quem morbum mox sub vaginae, mox sub uteri blennorrhagiae forma exstitisse, ex descriptionibus intelligere licet, nusquam autem hoc discrimen a medicis ipsis factum esse invenimus. — Multis pormo locis¹¹) labiorum pudendi et vaginae exulcerationes nominantur, descriptionem tamen necuratiorem in collectione prorsus desideramus. Affectiones illae mox ἄρθαι, mox ἕλκεα δριμέα ulcera mordicantia), mox ἕλκεα ρυπαρά (ulcera sordida) denominatae sunt, quibus ex nominibus in tariarum affectionum natura nibil colligi posse res ipsa docet, quamquam magnam veritatis

The state of the s

speciem habet, in illis ulceribus "sordidis ac mordicantibus" et ipsa syphilitica ulcera infuisse. — Hoc solum addam quod de vaginae atresia ex labiorum ulceratione in puerperio exorta in collectione¹) his verbis affertur: "si vero puerperae pudendum aliqua ex parte obturatum fuerit, quod etiam ipse vidi, ubi os pudendi ulceratum fuerit in partu per vim egresso puero — aliquid exoritur superficiario ulceri simile, valdeque inflammatur et labia ex inflammatione, cum nimirum exulcerata essent, in sese concidunt et mutuo cohaerent".

Ex uteri morbis praecipue dislocationes medicis illis optime notas fuisse manifestum est. Accuratissime et diligentissime uteri descensus?) et prolapsus3) describuntur; signa sunt "dolores ad imum ventrem, ad lumbos et inguina, stercus non nisi vi paucum prodit, urina guttatim fertur, etc.; uterus ad medios lumbos descendit, sive, si prorsus extra pudenda procidat, pendulus est velut scrotum4), et progresso tempore in pristinum locum non revertitur4. Morbus antem exoritur, "si recens a partu cum viro concubuerit, aut labores susceperit, ita ut uterus damnum acciperet, aut statim a partu onus viribus majus sustulerit, aut pinserit, aut ligna fiderit, aut cucurrerit etc.". - Pari modo dislocationes, praecipue retroversio b) et obliquitas c), eaque vel ad dextram7) vel ad sinistram8) afferuntur, et in affectionibus illis describendis labores ex uteri dislocatione (dolores ad imum ventrem et ad lumbos), porro uteri colli dislocatio (si uterus obliquus fuerit, etiam os uteri obliquum est...os uteri obversum esse et ad superiora ferri necesse est ... neque uteri os contingere possis ... os in coxendice deprehendes etc.), degenerationes ad collum uteri, quae quidem seriore dislocationis tempore haud raro existunt (collum uteri durum et callosum fit) diligenter enumerantur, haud praetermisso, quomodo "mulier (quae est obstetrix) digito ad contrectandum immisso, os uteri dirigat". - Quas quidem opiniones quamvis prorsus probare possimus, ridiculae vel potius absurdae primo aspectu apparent relationes illae 9) de uteri ascensionibus ad hepar, pulmones, cor, caput etc., de ipsis peregrinationibus, quas uterus in corpore subit, de inclinationibus et desideriis nec non de aversionibus, quibus ipse viventis et ratione praediti organismi instar commotus haec captare, illa repudiare studet: talia ludibria vero fieri non potest ut revera tribuamus medicis illis, qui cum septi transversi situm haud ignorarent, uterum extra ventrem ascendere non posse sine dubio intellexerint. Qua de re symptomatibus aegrotantium nervosis, quibus omnes illae historiae refertae sunt quaeque accuratam affectionis quam hysteriam nominamus, imaginem produnt, respectis, pro certo paene statuere possumus, has uteri peregrinationes a medicis Graecis tropice tantum prolatas et uteri affectionum atque inprimis dislocationum vim in mulierum valetudinem vel potius in totam animi atque sensuum conditionem optime esse intellectam. Quodsi rem ita explicaverimus, haud dubie nobis profitendum erit, varias illas hystericas affectiones accurate et subtiliter depictas, casdemque de uteri morbis pendentes non minus recte ab iis, quam ab excellentissimis nostrorum temporum medicis esse dijudicatas. - De uteri inflammatione et exulceratione medicorum veterum

¹⁾ De morb. mul. 1 § 40, F 606. 53.

2) Epid. II sect. IV § 5, de natur. mul. § 14, F 567. 37, de morb. mul. II F 647. 30, 655. 30, 658. 13, 662. 3, L VIII 278. 314. 328. 346, E II 719. 740. 747. 757, de loc. in hom. F 423. 22, L VI 344 § 47, E II 691 § 2.

3) De loc. in hom. I. c., de natur. mul. § 4. 5, F 564. 24. 37, de mul. steril. F 687. 15. 28, L VIII 460 § 247—8, E II 685 § 35—6, de morb. mul. II F 655. 35, 671. 48, L VIII 316. 392, E II 741. 785.

4) De natur. mul. § 44, F 579. 17, ubi docetur: "nterus autem vel inconspicume est, interdum vero velut sedes extra prominet. Et cum supina decumbit, suo loco uterus manet, ubi vero surrexerit aut prona incubaerit, aut alio quodam modo mota fuerit, uterus prominet, quod saepe etiam quiescenti accidit.

5) De natur. mul. § 54, F 581. 3.

6) Ibid. § 8, 40, F 565. 41, 578. 22, de morb. mul. II F 647. 47, 648. 1, L VIII 280 § 132—3, E II 720 § 24—5.

7) De morb. mul. II F 654. 55, L VIII 312 § 139, E II 739 § 31.

8) De nat. mul. § 47, F 580. 4, de morb. mul. I F 655. 10, L VIII 312 § 140, E II 739 § 32.

9) De nat. mul. § 38, 49, F 577. 42, 580. 19, de morb. mul. I § 7, 32, F 593. 4, 602. 16, ibid. II m. 1.

notiones intrust perversissimae. In permultis earum, quae in collectione ad morbos illos declarandos afforantur, descriptionum ne vestigium quidem uteri affectionis cujusdam detegemus, in allia, quibus revera uteri morbus tractatus videtur, ex symptomatum complexu certum pathema distinguero frustra conabimur; contra morborum historias invenimus, ad metritidem chronicam fortanne apertantes, quamquam medici ipsi a morbi diagnosi longissime absunt. Qua in re Cnidios, diagnosi austomicae operam navantes. Colcos superasse confitendum nobis erit, illis relationibus respectis, quae in Cuidiorum scriptis1) de uteri partiumque ei annexarum inflammationibus in puerperlo reperiuntur; his locis variae inflammationis formae, inter quas, puto, etiam metritis septica, discernuntur, uteri ipsius affecti semper quodammodo ratione habita, dum in Coicorum scriptis multae morborum historiae occurrunt2), quas ad febrem puerperalem pertinere vix dubitari potent, etai in iis locus affectus ne verbo quidem significatur. - Quibus ex causis permultas Illas in collectione uteri inflammationis et exulcerationis descriptiones3), quae sine ulla dubitatione ad varias metritidis chronicae formas, ad uteri tumores, ad ovariorum permultas alias ejusmodi affectiones referendae sunt, non minus quam uteri erysipelas (ἐρυσίπελας ἐν τῆ ὑστέρη) 4) et hydrometram (βδερον έν τζει μήτρησι)) silentio praetereo, quum morbos ex relationibus illis dignoscere nobis non liceat; id solum moneo, abscessus illos peri-uterinales et pelvicos, foras vel ventris parietem vel vaginam perforantes medicos Graecos non fugisse. Sic docetur6): "venter prominet, reliquaque muliere evenire videntur, quae utero gerenti; postea quibusdam [tumores] in pus versi supra inguen eruperunt, eaque parte sibi viam fecerunt... nonnullis vero per pudendum erumpunt et purulenti ac putrefacti prodeunt". - Ex uteri tumoribus, qui, uti jam supra dixi, communi illa significatione "φλεγμασίαι" et "έλκεα τῶν μήτρων" continentur, una tantummodo species accuratius definitur, uteri carcinoma (σχίρρος vel χαρχίνωμα), in que dignoscendo medici veteros haud imperiti erant: "si uterus scirrhosus fuerit", legimus7), "os asperum redditur", alio loco"): "cum mulieri uterus durus evaserit, et inguinum glandulae indurentur et ardor in pudendia sentiatur, cancri initia suspecta sunt (καρκινούσθαι άργεται)", tertio loco 9): "os uteri durum est, et si attigeris, tanquam saxum illic esse videtur, os asperum invenitur et multas habet radices (πολύμβιζον), neque laeve tactu est", aliaque 10). Qua in uteri affectione dignoscenda licet multi errores a medicis commissi fuerint, attamen hunc morbum saepissime ab iis observatum fuisse ex compluribus collectionis locis apparet.

Ex mammarum morbis, quae partibus corporis spongiosis 11) et glandulosis 12) adnumerantur, inflammatio et abscessus lactantium 13), et carcinoma nominatim enumerantur. "In mammin", legimus 11), "tubercula dura oriuntur, alia majora, alia minora; haec autem minime suppurant, sed semper duriora fiunt, et ex iis occulti cancri (καρκῖνοι) pullulant". — Exulcerationis insequentis mentio quidem facta est nulla, dolores autem illi vehementissimi, posteriori morbi stadio proprii, ad collum usque et humeros extenti commemorantur; altero loco 15) brevem morbi

¹⁾ Do not mal, § 27, 29, 84, F 570, t. 15, 583, 5, de morb, mal, I § 50—4, F 609, 21 seq., ibid, II § 63—4, F 613, 9, 014, 91.

2) Epid, I weet, III seg. V—XI, Epid, III sect, III seg. X—XII, sect, III seg. II, XIV.

3) Aphor, V § 58, de morb, mal, § 11, 45, 55, F 565, 57, 581, 8, de morb, mal, I § 65, F 615, 11, ibid, II F 658, 98, 061, 40, 060, A, 33 seq., I VIII 328 § 154, 844 seq. § 166, 167, 169—71, E II 748 § 46, 757 seq. § 58—9. 61—3.

4) Aphor, V § 48, de morb, I § 3, F 447, 14, de natur, mal, § 12, F 566, 55, de morb, mal, II F 663, 46, 664, I, L VIII 364 § 174 a, b, E II 763 § 66—7.

3) De nat, mal, § 2, F 563, 36, de morb, mal, I § 59, F 611, 15, ibid, II F 664, 05, 44, L VIII 330 § 17a—6, E II 764 § 68—9.

4) De morb, mal, I § 2, 3, F 589, I3, 591, 27.

5) Ibid, § 36, F 577, 21

5) Ibid, § 37, F 569, 26, de morb, mal, II F 658, 54, L VIII 330 § 156, E II 740 § 48.

6) Q 9, de morb, mal, II F 658, 54, L VIII 330 § 156, III 740 § 68.

15) Ibid, F 273, 43, L VIII 572 § 17.

16) De morb, mal, II F 648, 10, L VIII 382, E II 721.

17) Epid, VII § 116 (F 1233 § 126).

historiam invenimus: "mulieri cuidam circa pectus carcinoma (καρκίνωμα) exortum est et per papillam sanies cruenta effluebat, intercepta vero fluxione mortua est". — Quanti hae diagnoseis aestimandae sint, in medio relinquo.

De auris anatomia medici veteres paene absoluta in obscuritate versati sunt; praeter auriculam iis tympanum solum, generali nomine μπίνηζ^α significatum, cognitum fuit, per quod sonus ad cerebrum pervenientes clare et distincte percipiantur¹). — De auris morbis collectionis auctores fere nihil disputant; accurate solummodo auriculae fracturas commemorant²), quae in gymnasiis persaepe observatae esse videantur; praeterea compluribus locis³) morborum descriptiones nobis occurrunt, otitidis internae speciem quodammodo prae se ferentes, etsi auctores certam diagnosin anatomicam illis in morbis minime assecuti sunt.

Eandem fere medicorum veterum inscientiam de oculi anatomia invenimus4), quum exceptis illis impressionibus, quas externa oculi intuitio iis praebuit, nihil certi de anatomica ejus structura exploratum habuerint. Ex oculi partibus nominantur: tarsus palpebrarum, corneas margo (στεφάνη), iris (όψις, qua quidem voce etiam ad corneae et pupillae et ad visus in universum organi denotationem usi sunt) pupilla (2007) humores oculi (humor crystallinus ac vitreus a medicis antiquissimis nondum disjuncti fuerunt). De oculi structura universe docetur3): "ad oculos venulae tenues ad visionem ex cerebro per ambientem membranam tendunt; hae vero venulae humore purissimo de cerebro visionem alunt. . . . Membranae vero tres sunt oculos ipsos custodientes, superna quidem crassior, media vero tenuior et tertia tenuis, quae humorem conservat". --Minutae illae de oculi anatomia notae valore et auctoritate haud superantur iis, quae de hujus organi morbis, per collectionem Hippocr. haud parce quidem fusae, paucissima tamen testimonia praebent, ex quibus auctores morbos illos symptomatice, nedum anatomice distinxisse manifesto appareat. Compluribus locis oculorum catarrhus, morbus praecipue epidemice regnans, memoratur⁹), tum psora palpebrarum (ἀκόταν βλέφαρα ψωριζ)⁷), quae, psorae quam dicunt vesicae instar, ad catarrhum palpebrarum conjunctivae chronicum haud dubie referenda est, cui trachoma assertum reperiturs). - Ex locis de malignis oculi inflammationibus, de exulceratione et perforatione corneae, de iridis prolapsu et corneae obscurationibus"), minime dijudicare valemus, quos morbos auctores ante oculos habuerint, aperte descriptiones illae varias affectiones respiciunt, uti keratitidem, inprimis scrophulosam, blennorrhagias vehementes et ipsam forsitan ophthalmiam, quam dicimus aegyptiacam, eandemque Hippocrates ipse in relatione de morbis popularibus 10) hisce verbis significare videtur: "ophthalmiae humentes, longae, diuturnae, non sine doloribus, et fungositates quaedam (ἐπιφύσιες) palpebris intus et foris adnascentes et multorum visum perdentes". — Ex corneae morbis, uti jam dixi 11), ulcerationes, perforationes, maculae obscurantes diversae figurae et varii coloris, pannus (πτερύγιον) describuntur; quibus de maculis legimus haec12): "ulcerum vero cicatrices, si non aliud malum subsit, omnes et a tempore et ab arte juvari posse existimandae sunt, et praecipue quae recentissime et in juvenum corporibus contractae sunt". - In relatione de ulceribus corneam perforantibus iridis quoque

¹⁾ De loc. in hom. § 2, F 408. 40, L VI 278, E II 396.
2) De artical. F 805 e, L IV 172 § 40.
3) Prognost. F 44. 45, L II 174 § 122, E I 150 § 40, de morb. II § 14, F 466. 1, L VII 24, E II 193, ihid. III § 2, F 488, 11, L VII 118, E II 248.
4) Cf. Andreae Die Augenheilkunde des Hippocrates. Magdeb. 1843, et Siehel in Littré Ocuvres d'Hippocrate. Vol. IX 122, X Préface XXXVIII.
3) De loc. in hom. F 408, 44, L VI 278 § 2, E II 397.
6) Aphor. III § 12. 14, de aëre etc. F 287, 32, L II 46, E I 261 § 15, Epid. I sect. II F 943 d, L II 616, E I 164 § 5, de visu F 689, 23, L IX 158 § 9.
7) De visu l. c.
9) Ibid. F 688, 43, 689, 3, L IX 156 § 4, 5.
2) De prisc. med. F 15, 52, L I 616 § 19, L II 39 § 36, Epid. IV § 44, F 1136 f, Praedict. II F 101 g, L IX 44 seq. § 18—21.
10) Epid, III sect. III F 1085 h, L III 84 § 7, E I 317 § 6.
11) Ibid.

protopess mentio facta est, qui quiden, si estis magnus est, riferdi facultarem absolure entirgonos dictor. — later popillise absoluraciones etiam gleucomo (ricrimora) monimator?, quod
es popillise adopteta variandore, caerales, tel argentem sel viridi dignoscitur. Medicus veteres,
quam homorom erpublicament el vicenu nondom distinguerens, sed communi humoris oculi nomina complicatorenter, mitigiorentamin voce glaucomo ignom atique enturatum confudime, rel etiam,
est hodoros (volt, existo cataractam descriptione non possumos non judicare. — Amblyopiq³)
(amanomena entor is Hippocr. collectione mentio facta est unita) er medicurum illicum sententia
estista, pa quin oculia santo ridendi aciem encruptum habent. 1, rectum antem hajas afectionis
tognisionem babere non potoerant. Notata digra midi videtar relatio illa ucholae Coicae de
amatomoso generi ex vulnerata superciliorum regione/); pat in vulneribus, quae in supercilium,
ant paulo altina laberatura, visus acies obtanditur; quo vulnus recentius est, en magis vident, invulerancento autem cicatrice visus magis obtandi solet. — Postremo hic commemoranda sunte
sotropium, quod en blendorthocia oculorum chronicia exorici dicitur?, trichiani (sive triputat),
oni quomodo chirargice medendum vit, agitur?), strabicomo denique, de quo Hippocrates, qui
morbum illum esse hereditarium arbitratur, breviter disserit?.

Ad res, quae in collect, nostra de cutis morbis communicantur, recte perspiciendas cognitionem terminologiae a veteribus medicis adhibitae accuratiorem habeamus opurteret, quam quae nobis ab Erotiano. Galeno allisque commentatoribus suppeditatur; permulta, quae de morbis illis commemorantur, prorsus obscura restant, deque aliis conjecturando tantum id quod medici sonserint, intelligere valemus; quae cum ita sint, haec omnia silentio praetereo.

Ka musculorum systemate medici Graeci pauca modo perspecta habuerunt; in collectione nostra moscali generaliter vel zázzz vel μύτι denominantur, quamquam vocabulo "μύς" non minus ad singulos quam ad cunctos membrum cingentes musculos denotandos usi sunt; sie legimus"); "quaecumque enim membra carnem in orbem circumdatam habent (σάρχα περιφερέα), quam musculum (959) nominant*, id quod aliis locis 10) aperte confirmatur. - Tendines quoque, musculos com ossibus connectentes, iis quidem noti, aperte tamen cum fasciis, ligamentis, musculis confusi, omnesque hae partes sub communi voce "vzūpz" denotatae sunt, cujus vocabuli via optime elacet his ex verbis 11): "Nervi (v25/22) vero, cum sicci sunt, tum cavitatibus carent lopp, philes, de quibus jam supra verba feci), et ossi adhaerescunt, maximamque partem ab osse nutriantur, tamen etiam a carnibus (ἀπό τῆς σχοχός) alimentum habent, coloremque et robur inter on et carpem medium natura sortiti sunt et humidiorem quidem, carnosioremque quam os, sicciorem vero et ad os magis accedentem quam carnes naturam obtinent ... nervi autem articulos constringunt per totum corpus distenti ... circa faciem vero et caput non sunt nervi, sed fibrae narvis nimiles inter as et carnes, partim tenuiores et solidiores, partim ventre amplo". Quae quidem verba haud duble partim ad galeam aponeuroticam, partim ad fascias, fortasse etiam ad singulos faciel musculos spectant, codemque modo aliis quoque locis tendines, musculos, ligamenta confusa inventmus, qua de re infra dicam. - Ex musculorum numero in collect. Hipp. occurrent muscul muscule masseteres at temporales (μύσς κροταφίται καὶ μασσκτήρες) cum corum tendinibus (vaugnotase τένοντες) processui mandibulae coronoideo affixis 12), humeri musculi (de qui-

¹⁾ Aphor. III & 31. Epid. IV & 30. de visa F 688. 1, L IX 152 § 1. 2) i. c. 120. 3) Aphor. III § 31. 4) for visa F 689. 21. L IX 158 § 8. 5) Praem. coac. § 510 (L § 500). 6) Praemot. II F 102 r. L IX 40 0 18. 7) Appond. ad libr. de viet. rat. in acut. F 406. 41. L II 516 § 29. E I 359 § 61. 4) De acre vie. F 980. 49. L II 600 § 14. E I 268 § 21. 9) De arte F 6. 20. L VI 16 § 10. E II 14 § 15. 19) De tract. et de articul. v. l. 11) De locia in hom. § 4. F 409. 54. 12) De articul. F 797 c. L IV 140 § 30.

bus in universum modo, singulis haud discretis, agitur) cum tendinibus radio, praecipue autem nlnae affixis 1), muscul. deltoid. et pectoral. major. (,tendo qui juxta alam et jugulum ad pectus fertur") 2), musculi flexor. manus et digitor. (i. e. muscul. flex. digitor. comm. subl.), qui a condylo humeri interno ortum ducentes et manui digitisque affixi generaliter enumerantur3), muscul. femoris et cruris*) et muscul. psous (μύες, ας δή καλέουσι ψόας), de quibus a vertebrarum sacralium planitie interna (i. e. laterali) nascentibus quomodo in pelvi siti sint recte docetur5), musculi glutaei (σάρξ ή του πυγαίου)6), musculi bicipitis externam poplitis parietem formantis, tendo externo fibulae lateri affixus (ὁ ἔξω τένων ὁ παρὰ τὴν ἱγνόην)?), tendo Achillis calcaneo affixus"), musculi dorsales, qui a costis et processibus spinosis vertebrarum profecti et spatium inter eos explentes a collo usque ad coxas tendunt⁹). — Ex musculorum et tendinum morbis enumerantur rupturae, quae si crassis tendinibus vel musculorum capitibus accidunt (νεῦρα τὰ πάγεα καὶ τῶν μυῶν τὰς κεφαλάς), letales habentur 10), et atrophia (Muskelschwund) ex inveteratis luxationibus 11), coxalgia 12) omnibusque iis affectionibus, quae partem per longum tempus immobilem reddunt 13), qua de re Hippocrates haec docet 14): "quaecunque enim corpori usum aliquem praestant, ea si quis in eo laboris genere, quod cuique est consuetum, moderate exerceat, hac quidem parte bene valent, augentur et ad maturam senectutem perveniunt; sin contra otientur, neque in usum veniant, morbis patent, incremento privantur, celeriterque consenescunt; inter quae maxime id articuli et nervi sentiunt, si in usum non veniant". — Ganglia (hygromata) denique in scripto de articulis 15) sub voce γαγγλιωδέα occurrent.

et ossa plana, velut ossa cranii, quorum tabulam externam et internam nec non diploën spongiosam inter eas sitam descripserunt ¹⁶); num periosteum iis notum fuerit, haud constat, perioranium (μήνιγξ) autem eos bene cognitum habuisse, ex diversis locis ¹⁷) prodit, in quibus docetur, quomodo illud ad tenuissimas cranii fissuras dignoscendas vel ad trepanationem perficiendam deterendum sit. — Ossium juncturae vel immobiles, eaeque aut suturae (velut cranii ossium) aut symphyses (uti maxillae inferioris et superioris, pelvis ossium etc.), vel mobiles sunt, velut articulorum nexus; compluries variarum articulorum formarum, uti ginglymi, arthrodiae aliarumque mentio fit ¹⁸). Ossium articulationes ligamentis tendinosis efficiuntur ¹⁹), atque articulis humor quidam (synovia) inest, qui πύγρότης τῶν ἄρθρων^{4 20}) vel πμύξα ^{4 21}) denominatus, efficit, πut articuli facile moveantur, cum sint inter se lubrici". — Cranii ossium, quorum suturae multis locis tractatae, omnibus vero falsissime descriptae occurrunt ²²), accuratiorem desideramus expositionem; diversarum cranii partium crassitudo et tenuitas spectatorum animos maxime attraxit, aperte trepanationis perficiendae ratione habita; πtotius capitis os id tenuissimum et maxime imbecillum quod ad sinciput (κατὰ βρέγμα) est ²³), ex reliquis ossibus, quod est ad tempora (τὸ κατὰ τοὺς

¹⁾ De fract. F 776 b, 778 f, L III 544. 556.
2) De artic. F 780 d, L IV 80.
3) De fract. F 752 c, L III 426.
4) De arte F 6. 25, L VI 18 § 10, E II 14 § 15.
5) De articul. F 810 d, L IV 194.
6) Ibid, F 823 h, L IV 246.
7) De fract, F 776 a, L III 542.
8) Ibid. 759 d, L III 452 § 11.
9) De articul. F 810 b, L IV 192.
10) De morb. I § 3, F 447. 6, L VI 142, E II 143.
11) De articul. F 789 f, 795 a, 825 d, L IV 114. 134. 254.
12) Aphor. VI § 60.
13) Praenot. II F 111 h, L IX 68 § 39.
14) De articul. F 825 d, L IV 254 § 58.
15) F 806 a, L IV 174. — Littrė (l. c. 175 not. 20) in Msept. no. 2142 hanc habet definitionem: , zi τοῦν νεῦρουν συστροφαί απο γλίσχοου καὶ μυξώδεος χυμοῦ γινόμεναι γάγγλια ἀνομάζονται, atque eadem ratione Galenus vocabulo , γάγγλια usus est; ef. Comment in Hipp. lib. de articul. II § 54, Ed. Kuchn XVIII a. 488, Isagoge cap. XIX, E. c. XIV 785, definit. med. § 380, E. c. XIX 441, e. a.
16) De capit. vulner. F 896 c, L III 184, E I 370 § 2.
17) Ibid. F 907 d. h, L III 236. 238.
15) De articul. F 838 d. L IV 316 § 79.
19) De arte F 6. 35, L VI 18 § 10, E II 14 § 15.
20) De articul. F 784 f, L IV 94 § 8.
21) De loc. in hom. § 7, F 411. 23.
22) Ibid. § 6, F 410. 12, L VI 284, E II 400, de capit. vuln. F 895 a, L III 182, E I 369.
23) De capit. vuln. F 896 h, L III 188, E I 371 § 3.

αροτάφους) est maxime imbecillum 1), at ex universi capitis osse, id quod secundum verticem est, et post aures, validius est quam id totum quod parte auteriore continetur" 2). Praeterea vero monetur"); "Puerorum ossa tenuiora sunt et ob eam causam molliora, quod sanguine magis redundant, et cava et cavernosa, non dura, non densa, non solida". - Ex faciei ossibus nomimantur masí ossa et cartilago*), os cribriforme (γύνδριον μαλακόν όχως περ σπόγγος, ούτε κρέας actt (cttiov)) os maxillare superius), cum caeteris faciei ossibus arcte conjunctum, qued cum processu ossis temporum zygomatico connexum quasi sub jugum cogitur?), maxilla inferior et rami ejus ascendentes duobus capitibus instructi, quorum unum longius (condylus) cum cranio articulo mobili consertum est, alterum brevius cornicis rostro simile, supra os zygomaticum eminet, cui musculi qui temporales et masseteres dicuntur innixi sunt*). - De cranii cum columna vertebrarum connexu in collectione nihil notatur, quod contra columnae ipsius structuram nec non processum odontoideum?) recte descriptos invenimus 10); "Spina qua parte ventrem spectat", legimus, "vertebrae ab interiore parte inter se sunt aequabiles, ac mucoso et nervoso ligamento inter se devinctae, quod a cartilaginibus exortum, ad medullam usque progreditur; quidam etiam alii norvi a summo ad imum in longitudinem protensi adnascuntur, et ab utraque parte ad earum latera (£v8zv zzi £v8zv i. e. ligamenta communia anteriora et posteriora) porriguntur ... Vertebrae autem inter se cardinis modo (quod nos charmierartio dicimus) committuntur; nervi vero communes ad omnes tum exterioribus tum interioribus partibus porriguntur. Atque ex omnibus vertebris in exteriorem partem ossis processus (i. e. proc. spinosus) ex singulis unus tum majoribus tum minoribus eminet; his autem processibus adnata est cartilago, ex eaque nervi (i. e. ligam. supraspinata) producuntur ... Spina vero in longitudinem ex recto obliquatur: ab osse quidem sacro ad maguam vertebram usque, juxta quam crurum nexus dependet, in gibbum incurvatur ... at inde ad septi transversi annexionem ex recto in interiorem partem inclinatur ... ab hac autem parte ad magnam vertebram, quae est supra summam humerorum partem, ex recto in gibbum elevatur, imo vero hujusmodi magis apparet, quam sit; spina namque media sui parte eminentissimos, ab utraque autem parte minores ossium processus habet. Ipsa vero cervicis spinae pars in asteriorem partem inclinatur". - De vertebrarum numero Hippocrates ipse verba non facit, alio autem collectionis scripto haec leguntur 11): "Vertebras hi quidem plures, hi quidem pauciores habent, quibus panciores, his sunt duodeviginti".

Costae numero septem¹³), praeter quas costarum notharum (x\text{x})cosi volizi) mentio fit¹⁰), extremitate sua posteriore ad vertebrarum interstitia ligamentis quidem parvis annectuntur, anteriore autem, laxum et molle extremum habentes, ad sternum, quod sibi ipsi cohaerens, laxum et cartilagineum, qua parte costae annectuntur, obliqua interstitia habet ¹⁶) — Claviculae parte quidem anteriore rotundae ad sternum juxta guttur articulis annectuntur, posteriore vero juxta humoros ad scapulos reclinatae sunt ¹⁵); articuli in sternu exigua est agitatio, nam sternum tum sibi ipsi, tum spinae continenter coaptatum est, proxime quidem ad acromii articulum clavicula xalde fluitat, cogitur namque saepissime moveri propter eam communicationem, quam cum summo habet humero ¹⁶). — Aeromion autem ex lato scapularum osse ortum ducit: quod ad spinam cartilagineum, reliqua parte laxum, foris inaequabile, cervicem et cavum cartilagineum

articul. F 791 h. L IV 194.

¹⁾ Paul. 2) Paul. 3) Paul. 5 P

habet, neque impedit quin costae moveantur, quod facile ab ossibus dissolvitur, excepto brachio. -Brachii caput teneram et rotundam cartilaginem adnatam habet et parvulo nervo (tendine) cavitati annexum est; os humeri ipsum autem parte exteriore et anteriore paululum incurvatum est, et ad cavitatem hand recte fertur; pars humeri ad ulnam sita lata et tuberculis (condylis) atque cavitatibus instructa, caeterum solida et posteriore in parte cava est, cui cubiti processus coronoideus (olecranon) inseritur, simulatque antibrachium extenditur; eodem loco etiam ligamentum rigidam (ναρκώδες νεύρον) terminatur, quod ex medio cubiti ossium interstitio enascitur1). -Nominatim condylus internus commemoratur, ex quo homines ulnam metiuntur (ἀο ότεου τόν κήπον οι ἄνθρωποι μετρέουσιν)" et quomodo in pronatione et supinatione ad ulnam situs sit, recte significatur²). — Articulatio cubiti ginglymus (γιγγλομοειδές) nominatur³), ejusque ligamentum capsulare notatur, quod ulnae prominentiae eo loco affixum est, quo amborum antibrachii ossium extremitates inter se contingunt, sed ita ut magis ulnae quam radio adhaerescat4). - Antibrachii duo sunt ossa, radius superior et crassior, ulna inferior et tenuior 5), quae, altero longior, non minus in superiore parte, olecrano (ἄγκων)6), in quod innitimur7), quam infra processu stuloideo ultra radium crassiorem prominet*). — Manus multa habet ossa, quae numerosis articulis inter se connexa sunt; digitorum autem ossa et articuli simplicia sunt9). - Inferiori columnae vertebrarum parti, praecipue ossi sacro coxendix adhaeret, "quae magnae vertebrae ligamento cartilaginoso et tendinoso inhaerescit" 10), atque acetabulo ad femoris caput excipiendum instructa est, quo ex acetabulo caput illud affixum ligamento tereti, nascenti ab articuli apophyse, dependet. Femur ipsum "magis exteriore et anteriore quam interiore et posteriore parte incurvatum est", minus autem quam humerus 11), cujus processus cubitalis formam habet non tam aequabilem et rotundam, quam inferior femoris pars 12), quae articulatione ginglymoidea cum cruris ossibus connexa et patella armata est. - Cruris ossa, supra et infra cohaerentia, communes formant epiphyses (έπ(ρυσιν), quarum superior septum habet medium (i. e. eminentiam tibiae mediam), medio vero loco distant. Os exterius (fibula) potissimum in superiore parte altero tenuius, qua parte parvum digitum spectat, paulo longius producitur 13); epiphysis cruris inferior cum supremo pedis osse (astragalo) tarsi efficit articulationem. — Pes multa inter se articulis conjuncta ossa habet, quorum maximum longissime in posteriorem partem prominens calcem, cui tendo adnectitur14), representat; ossa cruri proxima majora sunt anterioribus, quae tarsum (τὸν ταρσύν) componunt 15). Notatu dignum est, quod in gangraenosae pedis destructionis historia quadam 16) de astrugalo et tarsi cavitate, "quae ad pedis planum est (πᾶς ὁ τόπος ἄγρι τοῦ ἀστραγάλου καλεουένου καὶ του κοίλου του κατά το στήθος του ποδός)" accurate docetur. — Hac osteologiae cognitione amatos veteres Graecorum medicos luxationes et fracturas optime dijudicare valuisse jam satis apparet et revera in hac medicinae practicae parte maxime excelluisse eos videmus.

De ossium et cartilaginum traumatibus in universum docetur ¹⁷), "neque corporis os quodcumque resectum neque cartilaginem augeri vel restitui", et "fistulas quae in cartilaginosis locis fiant, maxime molestiam adferre et longius excurrere" ¹⁸). — Ex fracturis Hippocrates ipse cranii fracturas excellentissime descripsit; meram contusionem a propriis fracturis discernens ¹⁹),

¹⁾ Mochlikon F 842 a, L IV 342.
2) De fract. F 751 h, L III 422 § 3.
3) Ibid. F 751 c, L III 420.
4) Ibid. F 776 b, L III 540.
5) Ibid. F 752 h, L III 428.
6) Ibid. F 776 a, L III 540.
8) Ibid. P 752 h, L III 448 § 9.
10) Mochlikon F 842 a, L IV 340.
11) De fract. F 765 c, L III 484 § 20.
12) Ibid. F 775 h, L III 540 § 37.
13) Ibid. F 760 f, L III 460 § 12.
14) Ibid. F 758 e, 759 d, L III 448 § 9, 452 § 11.
15) Ibid. F 758 h, L III 450 § 10.
16) Epid. V § 48.
17) Praen. coac. § 505 (L § 495).
18) Ibid. § 511 (L § 501).
19) De capit. valn. F 899 b, L III 200, E I 375.

rima, sit, vel tam tennia, ut vix detegi aut explorari possit, vel distans est, vel longa, vel brevis, modo directa, modo curva, nunc levis, nunc profunda, vel etiam totum os penetrans¹); os abruptum vel lovo suo remanet, vel intro recedit²); "interdum", uti docetur³), "os sub vulnere frangitur alia capitio parte quam qua ulcus est et os nudatum est a carne"; fracturae denique in auturia hia verbis denotantur⁴); "prompte os hac parte ob cam, quam natura habet imbecillitatem frangitur et elaxatur, aut quia autura prompte frangi et elaxari solet".

Ex finisi partibus nasi ossium fructuras") afferuntur, quae vel transversae vel perpendicularea, in osse ipso vel etiam in cartilagine, aut simplices aut complicatae existunt, et maxillae inferioris fracturae, aline imperfectae ("non omnino transversa facta est, verum os adhuc cobaseet, in aliquam tamen partem inclinatur")"), aliae perfectae, quae tamen raro observantur"), vel in ossis symphyse ad mentum cernuntur"). - Ex vertebrarum fracturis solam processuum spinosorum fracturam in relatione de vertebrarum luxatione Hippocrates commemorat⁹), monena, medicos ineptos luxationem vertebrarum posteriorem sese deprehendisse arbitratos eam reponere conatos esse, neque rem iis male cessisse, quum revera nihil aliud quam processum apinosum fractum reponerent. — Claviculae fracturae vel perpendiculares vel transversae sunt, quarum posteriores infaustae existimantur, quum difficilius reponantur et in loco suo retineantur, atque ita haud raro deformitatem efficiant 10). Quibus in fracturis pars sternalis plerumque superna, para acromialia inferna est, quum claviculae cum sterno connexus multo minorem mobilitatem praebeat, quam connexus cum acromio, ita ut parte sternali in loco suo remanente pars aeromialis una cum aeromio et brachio detrahatur 11); raro certe res contra accidit 12), vel etiam altera ossis pars super alteram effertur 13). — Costarum fracturae, esi ossa minime ad interiorem partem perrumpant, omni noxia vacant 14). - Commemorantur porro humeri 15) et praecipus inferioris ejus apophyseos 16) fracturae. — Antibrachii, vel unius vel utriusque ossis, fracturas ita describuntur, ut radii, quamvis validioris, fracturam minus periculosam esse doceatur, quam ulnae "quae integra ossì fracto fundamenti loco subtendatur" 17); quibus adnumeratur oleccani fructura, quae haud saepe observata, vel cartilaginosae tantum parti, vel toti ejus apophysi accidit 18).

Ex femoris fracturis solummodo de diaphyseos fractura agitur 19); de cruris fracturis docetur, vel utrumque os 20), vel alterum modo, aut fibulam 21), aut tibiam 22) (id quod periculosius habetur) esse fractum. — Pedis ossium fracturae ex vehementi externa vi 23), cujus rei "fractura calcanei ex casu alto existens" exemplum praebet 24), semper complicatae sunt.

Accuratissime et dilucidissime ossium elisiones, fracturae comminutae tractantur nec non fracturae complicatae, quarum quatuor modi distinguntur: 1. fractura complicata osse haud eminento neque suppurante 25), 2. fractura osse haud multum suppurante 26), 3. fractura cum absecsau grandium ossis fragmentorum 27), 4. fractura ossibus eminentibus 26). — Complicatas humeri et femoris fracturas, quibus musculi, ligamenta et venae magnae necessarie perrumpantur, lotales esse docetur 29).

III 202, E 1 375. Thid, F 300 e,

8) De artical, F 502 a, L IV 158 § 35. 2) Ibid. F 899 f. L. III 202, E I 375. 1) Ibid Y 82s a. l. III 194, E l 373. to thin F 903 t, L HI 222, E I 381. 4. HE 910, E | ATT. 8) Ibid. F 800 a. L IV 134. 9) 10at F 799 a, L IV 146 § 39. 7) Ibid. F 799 c, L IV 148. 11) Ibid F 791 b, L IV 124. 10) Ibid. F 790 t. L TV 118. 25 Bld. F al2 h, L IV 198. 15) De fract. 14) Ibid. F 816 f. L 216 § 49. V 792 u. L. IV 128 § 15. 13) Bill L o. f. \$ 16. 17) Ibid. 752 h. L 428 § 4. 21) Ibid. 752 h. L 428 § 4. 21) Ibid. 764 c. L 478. * 767 4 L III 444 16) 1544 778 g. 1 536 § 46. 10, 16td, 764 h, 1, 483 8 19.

20) Ibid, 762 c, L 476.

10td, 768 u, L 448 8 9.

21) Ibid, 759 c, L 452 § 11, de articul, F 840 u, L IV 324 § 86.

21) Ibid, 770 c, L 514. L 000 2 40. \$5) Bid 768 v. L 448 § 9. 25) Bid 769 c. L 510 § 28. (5) Da Gart. F 746 a, L HI 422 § 24.
(6) Da Gart. F 746 a, L HI 422 § 24.
(7) Und. 774 b, L 338 § 33.

De calli formatione generaliter notantur haec 1): "omnia ossa, quae laxa et spongiosa sunt, uti clavicula, prompte coalescunt, talia namque callum celeriter obducunt, contra vero quae contrario modo se habent". Itaque callus in nasi ossium fractura intra decem dies 2). in mandibulae 3) vel costarum 4) fracturis intra viginti, in antibrachii autem fracturis 5) intra triginta, in humeri 6) vel cruris 7) fracturis intra quadraginta, in femoris denique fracturis 8) intra quinquaginta dies formatur; quibus scilicet in notis supponitur, simplices esse fracturas, neque ossa necrosi corripi. Nec minus corporis constitutionem atque aetatem ad sanationem magnam habere vim animadvertendum est: "nihil tamen in hac re est perpetuum, nam et natura a natura, et aetas ab aetate plurimum distat" 9).

Compluribus locis ossium caries (hand semper ab ossium necrosi accurate distincta), eaque vel ex laesionibus externis, velut costarum caries ex contusionibus 10), vel ex caussis internis denotatur; tali modo in cranii carie os exsangue, asperum et fulvum, quibusdam vero etiam ad cerebrum usque corrosum nominatur 11); memorabilis est historia quaedam meningitidis letalis ortae ex ossium temporum carie in aurem internam perforante 12). — Palati duri caries, medio naso desidente 13), magnam syphilidis speciem prae se fert; etiam parulis ex dentium carie commemoratur 14).

De ossium necrosi multis collectionis Hippocraticae locis agitur: "totus quidem testae ossis ambitus", in universum docetur¹⁵), "si quadraginta diebus discessionem facit, recte abscedere existimandus est, cum tamen quaedam sexagesimum attingant; certe quidem rara et spongiosa ossa citius, solidiora tardius discedunt". — Praecipue de necrosi ex cranii ossium fracturis ¹⁶), et fracturis ¹⁷) luxationibusque ¹⁸) complicatis, et ex ossium commotionibus, e. g. calcanei ¹⁹) refertur, talem vero necrosin nonnunquam internis quoque caussis provocari historia morbi quaedam demonstrat, in qua femoris necrosis ex articuli, uti videtur, affectione nata describitur, quae quidem, sequestro per magnam sectionem remoto, tetano accedente letalem habuit exitum ²⁰).

Jam articulorum morbos et prae aliis luxationes adeamus, quarum in scriptis collectionis nostrae chirurgicis tractatio valde elucet. — Universe distinguuntur luxationes completae et incompletae, eaeque vel congenitae vel acquisitae; quae quidem acquisitae aut ex caussis externis, i. e. ex traumate exortae, simplices complicataeve, recentes inveterataeve sunt, aut ex caussis internis luxationes dicuntur spontaneae.

Congenitae luxationes apud veteres Graecorum medicos latissime patent; praeter pedem varum, in quo luxatio plerumque incompleta esse dicitur²¹), luxationes congenitae humeri²²), cubiti²³), carpi²¹), femoris²⁵) commemorantur, quas notas, magnam certe nobis mirationem moventes, arte obstetricia tunc valde rudi respecta, ex erroribus diagnosticis fluxisse non declarabimus, sed maximam illarum luxationum partem ad morbum non congenitum, sed intra partum potius acquisitum referemus.

Luxationes traumaticae vel completae vel incompletae sunt, exceptis humeri et femoris

¹⁾ De articul. F 791 a, L IV 120.
2) Ibid. F 803 c, L IV 166 § 37.
3) Ibid. 799 g, L IV 156.
4) Ibid. 817 a, L 218 § 49.
5) De fract. F 756 e, L III 440.
6) Ibid. F 758 c, L 446.
7) Ibid. F 764 b, L 478 § 16.
8) Ibid. 765 b, L 484 § 19.
9) Ibid. 756 e, L 440.
10) De articul. F 817 g, L IV 222.
11) De morb. II § 7. 24, F 463. 40, 469. 10, Epid. VI sect. IV § 55.
12) Epid. VII § 5 (F § 7).
13) Ibid. VI sect. I § 3, Mochlik. F 865 h, L IV 386 § 39.
14) Pracu. conc. § 236 (L § 231).
15) De fract. F 774 c, L III 534.
16) De cap. vuln. F 909 h, 911 e, L III 246. 254, E I 89. 392.
17) De fract. F 767 g, 769 c, 773 h, L III 500. 532.
19) Ibid. 840 e, L 324 § 86, de fract. F 759 c, L III 452 § 11.
20) Epid. V § 15.
21) De articul. F 828 g, L IV 270 § 63.
22) Ibid. 789 d, L 112 § 12.
23) Ibid. 795 a, L 134 § 21.
24) Ibid. 796 e, L 138 § 28.
25) Ibid. 819 b, 822 c, 823 b, 824 b, 826 a, L 226 § 52, 238 § 55, 242, 249 § 58, 257 § 60.

and a country of our plot of the best fill the country if the control of the control of the section of the section ing a consistency of the new release of the In the company of the commence of The property of the first of the state of th in a second control of the second production and expression particular term. the compression of the community of the partition attention and con la reconstruir de la company de la mameta de colle verteand the control of the experience are consistent and factor to dater attingiture, its ut de and the second programment is affected and the following considering morbit epidemice quo-The control of the co 🔍 🔒 att perteate entre date graniquant in tanta recom obscuritate certum de affectione illa and a completa control of the completa palmonar a barille to mirrore is the area of interespects and mater medic later (**) condylo. Luxationes partis o procum humeri lasattanitas confundantui (2). Lucationum humeri. are expensed in parton superiorem, vel exteriorem, vel anteriorem vel inferiorem, and the state of the the transfer former Hippocrates hand dubic rarissimas esse, sese grame in maltine of constituents because afficients I a cationes cabité, quan semper are all the means came later account of the contraction of the administration lass combuse, difficillime programme to provide the programme of the control o and the first of the control of the protection particul, alnothed unit suum tenente (1, oband a control of a color of the control of premingae incompletae. It saepins interferes quain exand the programmer and the continuous and the consequence and bracking assist luxation velocities. and the control of the process of the control of the process of the second and the second as the sec is any constituency of the experience executive activation that it is at this appoints is supragives completation very measuremental The first of the contract x is a contract of the x and y is the xSome algorithms of the management and second And the second of the second of and the second sections of The second growth of the second second second second The state of the s 1.34

[•]

siorum exercitationibus natas referendae sunt¹). — Pedis luxationes vel neutro (ὅτε μὲν ἀμφότερα τὰ ἀστέα ξὸν τῷ ἐπιφύσει), vel altero malleolo fracto (ὅτε δὲ ἡ ἐπίφυσις ἐκινήθη, ὅτε δὲ τὸ ἔτερον ἀστέον)²) occurrunt, maximeque ita, ut cruris ossa, malleolo exteriore fracto, in interiorem³), rarius interiore malleolo fracto, in exteriorem, vel denique, neutro malleolo fracto, in anteriorem partem dislocentur⁴). — De tarsi ossium luxationibus accuratius non agitur⁵).

Luxationes complicatae, in quibus ossa, musculos aliasque partes perforantia, eminent, si in majoribus articulis obveniunt, periculosissimae habentur, atque inter eas cubiti⁶), carpi⁷), manus et pedis digitorum8), genus9), pedis10) luxationes exitu accurate respecto et bene judicato diligenter describuntur. Monetur praeterea articulorum quorundam, humeri inprimis et genus, luxationes ad recidivas esse pronissimas 11), quam quidem ad rem ligamentorum remissio et humida corporis constitutio permultum conferent; "plurimum discriminis". legimus 12), "habet ligamentorum colligatio, quae iis quidem remissa, illis vero intenta est", et similia aliis locis occurrunt. — Compluribus locis luxationes inveteratae, praecipue humeri 13), cubiti 14), carpi 15), digitorum 16), femoris 17) afferuntur, quibus congenitis maxime 13), verum etiam spontaneis (i. e. ex articulorum ossiumque morbis natis) membrorum nutritio prohibeatur 19). Luxationum inveteratarum repositio, per se difficilis, nullo modo fieri potest, "si", uti praecipue in humeri luxationibus, njam temporis lapsu caro quaedam articuli cavitatem occupaverit, et brachii caput locum, in quem declinavit, consuetudine tritum jam sibi fecerit 20). - Articulos ex luxationibus inflammatos haud raro sequi anchylosin 21), praecipue in cubiti 22) et genus 23) dislocationibus, commemoratur; spontanearum, ex ossium vel articulorum affectionibus genitarum, humeri 24) et femoris 25) luxationes specialiter notantur.

De ossium diastasi medici illi judicium tulerunt falsissimum, quum ossium ischiadicorum diastasin intra partum deprehendisse sibi viderentur, atque inde maxime ipsos dolores eum partu conjunctos oriri censuerunt ²⁶).

Articulorum inflammationes compluries sequi luxationes, qua de re jam supra dixi, nec non metastaticum vel pseudocriticum affectionum typhosarum et chronicarum febrilium symptoma esse commemorant²⁷), quae certe ultimae relationes haud dubie erroribus ex parte nituntur diagnosticis. — Dilucidissime contra de genuinis quibusdam articulorum inflammationibus medici illi disseruerunt, velut coxarthrocace in pueris bene descripta occurrit, de qua legimus ²⁸); "pueris quandoque femur elapsum est ex morbo (interno), quod haud raro accidit, tunc quidem interdum, femoris osse sphacelato, abscessus contingunt diuturni et valde suppurantes, quibusdam etiam ossa nudantur", et simile quid in historia morbi quadam clinica ²⁹); "Eupolemus coxendicis dextrae dolore conflictabatur, atque inguinis et propinquae coxendicis juncturae, quae est ab inguine et anteriore coxendicis parte ... tum coxendicem, tum clunem (κοχώνην), tum etiam inguinis loca suppuratio occupabat, ibique dolor erat intensior; pus autem magis colligebatur ad

¹⁾ De articul. F 785 g, L IV 100 § 9.

2) De fractur. F 760 g, L III 460 § 18.

3) De articul. F 841 a, L IV 326 § 87.

4) De fract. l. c.

5) De articul. F 840 e, L IV 324 § 85.

6) Ibid. 829 h, L 274 § 64.

8) Ibid. 830 b. L 278 § 67.

9) Ibid. 829 h, L 274 § 64.

10) Ibid. 828 g, L 268 § 63.

11) Ibid. 780 g, 785 e, 787 e, L 80 § 2, 100 § 9, 104 § 11.

12) Ibid. 784 f, L 96.

13) Ibid. 789 d, L 112 § 12.

14) Ibid. 795 a, L 134 § 21.

15) Ibid. 829 b, R 22 c, seq., L 226 seq. § 52, 55, 58, 60.

820 c, L 232 § 53.

19) Ibid. 789 e, L 114 § 12.

20) De articul. F 783 f, L IV 92.

21) Ibid. 785 e, L 98.

22) Ibid. 795 a, L 134 § 21, de fract. F 776 e, L III 544 § 38.

23) De fract. F 775 h, L III 544 § 37.

24) De articul. F 789 e, L IV 114.

25) Aphor. VI § 60.

26) De natura foet. F 247, 52, L VII 538, E II 521.

27) Cf. Praen. coac. § 118, 141, 144, 350 (L § 115, 137, 140, 344), Epid. I sect. II F 946 h, L II 630 § 4, E I 169 § 9, ibid. II sect. III § 8, F 1027 c, ibid. VI sect. I § 12 (F § 15).

28) De articul. F 822 f, 825 b, L IV 240, 252.

os, quam a parte carnis, in profundo, et aliquamdiu sic se habere ignoratus est, donec admodum debilis exstitit etc.", quem casum letalem exitum habentem ad coxarthrocacem referre non dubito. — Eodem modo etiam articulorum inflammationes, spontaneas humeri luxationes in pueris provocantes¹), pro omarthrocace aestimandae videntur, idemque valet de columnae vertebrarum incurvationibus²), quae ex caussis internis, i. e. ex tuberculosa (sic!) vertebrarum affectione, suppurationes et abscessus congestivos saepius adducentes, existunt, quas pro spondylarthrocace accipere non cunctabimur. — De articulorum vulnerationibus hic solus agit aphorismus³): "articulorum vulnera, siquidem magna sint et ligamenta quoque continentia penitus abscissa, absque dubio claudos reddunt", neque majorem habent auctoritatem quae de rheumaticis et arthriticis articulorum morbis afferuntur; incerta quaedam vestigia articulorum rheumatismi acuti sub arthritidis (ἀρθρῖτις) voce⁴), chronici inter typhi (τυφός) species⁵) detegere valemus, ex numerosis vero de arthritide et specialiter de podagra relationibus una tantummodo, quae afferatur, digna est⁵): "podagra omnium [morborum], qui circa articulos accidunt, violentissimus quidem existit, et maxime diaturnus, quique aegerrime solvitur".

¹⁾ De articul. F 789 e, L IV 114.
2) Ibid. 806 h, L 176 § 41.
3) Praenot. II F 100 b, L IX 40 § 15.
4) De affect. § 30, F 324. 20.
5) De affect. int. § 41, F 554. 22.
6) De affect. § 31, F 324, 32.

213793

LANE MEDICAL LIBRARY

To avoid fine, this book should be returned on or before the date last stamped below.

